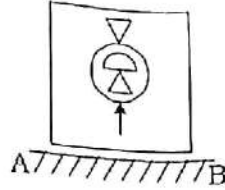

PART—A

1. निम्नलिखित प्रश्न में चार विकल्प दिए गए हैं, जो एक क्रम का अनुसरण करते हैं। आपको एक विकल्प चुनना होगा जो प्रश्न में छवि की दर्पण छवि से बिल्कुल मेल खाता हो।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ, ਚਾਰ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਕ੍ਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪ ਚੁਣਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੋਵੇ।

In the following question, four alternatives are given which follow a sequence. You have to select one alternative which exactly matches with the mirror image of the image in the question.

- (a)
- (b)
- (c)
- (d)

2. निम्नलिखित में से अक्षरों का कौन-सा सेट, अंतरालों पर क्रमिक रूप से रखे जाने पर अक्षर श्रृंखला को पूरा करता है?

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਸੈੱਟ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਅੰਤਰਾਲ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

Which of the following sets of letters complete the letter series, when sequentially placed at the gaps?

a _ cdaab _ cc _ daa _ bbb _ ccddd

- (a) bbdac
- (b) aacbb
- (c) dbbca
- (d) abcda

निर्देश : (3-4) निम्नलिखित जानकारी का ध्यानपूर्वक अध्ययन करें और दिए गए प्रश्नों के उत्तर दें :

निश्चित कूट भाषा में,

'he who seeks truth' को '3ma 2co 2he 3mx' के रूप में लिखा जाता है।

'Truth is a complicated term' को '3mx 2mh 2la 2sa 2ox' के रूप में लिखा जाता है।

'Lord seeks truth' को '3mx 2he 3kl' के रूप में लिखा जाता है।

'who is term of lord' को '3kl 2mh 2co 2ze 2ox' के रूप में लिखा जाता है।

निर्देश : (3-4) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਠਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ :

ਇੱਕ ਖਾਸ ਕੋਡ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ,

'he who seeks truth' ਨੂੰ '3ma 2co 2he 3mx' ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

'Truth is a complicated term' ਨੂੰ '3mx 2mh 2la 2sa 2ox' ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

'Lord seeks truth' ਨੂੰ '3mx 2he 3kl' ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

'who is term of lord' ਨੂੰ '3kl 2mh 2co 2ze 2ox' ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

Direction : (3-4) Study the following information carefully and answer the given questions :

In a certain code language,

'he who seeks truth' is written as '3ma 2co 2he 3mx'

'Truth is a complicated term' is written as '3mx 2mh 2la 2sa 2ox'

'Lord seeks truth' is written as '3mx 2he 3kl'

'who is term of lord' is written as '3kl 2mh 2co 2ze 2ox'

3. ਵੀ ਗਈ ਕੂਟ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ '2ox' ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

- (a) Truth
- (b) is
- (c) term
- (d) (b) ਅਥਵਾ (c)

ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕੋਡ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ '2ox' ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

- (a) Truth
- (b) is
- (c) term
- (d) ਜਾਂ ਤਾਂ (b) ਜਾਂ (c)

D

What does the code '2ox' stand for in the given code language?

- (a) Truth
- (b) is
- (c) term
- (d) Either (b) or (c)

4. निम्नलिखित में से कौन, 'Truth' के लिए कोड हो सकता है?

'Truth' लਈ हेठ लिखिआं विੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕੋਡ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

Which of the following could be the code for 'Truth'?

- (a) 2he
- (b) 3ma
- (c) 2mh
- (d) 3mx

5. निम्न श्रृंखला को देखें :

8, 6, 9, 23, 87, ...

ਅਗਲੀ ਸੰਖਿਆ ਕੌਨ-ਸੀ ਆਨੀ ਚਾਹਿਏ?

ਇਸ ਲੜੀ ਨੂੰ ਦੇਖੋ :

8, 6, 9, 23, 87, ...

ਅੱਗੋਂ ਕਿਹੜਾ ਨੰਬਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

Look at the following series :

8, 6, 9, 23, 87, ...

What number should come next?

- (a) 128
- (b) 226
- (c) 324
- (d) 429

6. लुप्त संख्या ज्ञात कीजिये :

गुंम नंबर लेंडें :

Find the missing number :

4	5	3	2	0
7	3	4	4	21
6	4	4	5	22
9	6	5	5	?

- (a) 34
- (b) 42
- (c) 44
- (d) 45

7. 'A + B' का अर्थ है कि A, B का पिता है, 'A - B' का अर्थ है कि A, B की पत्नी है, 'A × B' का अर्थ है कि A, B का भाई है, 'A/B' का अर्थ है कि A, B की मां है और 'A = B' का अर्थ है कि A, B की बहन है। इस जानकारी के आधार पर 'P + Q - R' का क्या अर्थ है?

- (a) P, R का ससुर है
- (b) P, R का पुत्र है
- (c) P, R का चाचा है
- (d) P, R का भाई है

'A + B' का अर्थ है कि A, B का पिता है, 'A - B' का अर्थ है कि A, B की पत्नी है, 'A × B' का अर्थ है कि A, B का भाई है, 'A/B' का अर्थ है कि A, B की मां है और 'A = B' का अर्थ है कि A, B की बहन है। इस जानकारी के आधार पर 'P + Q - R' का क्या अर्थ है?

- (a) P, R का ससुरा है
- (b) P, R का पुत्र है
- (c) P, R का चाचा है
- (d) P, R का भाई है

'A + B' means that A is the father of B, 'A - B' means that A is the wife of B, 'A × B' means that A is the brother of B, 'A/B' means that A is the mother of B and 'A = B' means that A is the sister of B. On the basis of this information, what does 'P + Q - R' means?

- (a) P is the father-in-law of R
- (b) P is the son of R
- (c) P is the uncle of R
- (d) P is the brother of R

8. MS Excel में COUNT फ़ंक्शन का उपयोग _____ के लिए किया जाता है।

- (a) उन सेलों की संख्या की गणना, जिनमें किसी रेंज में संख्याएँ शामिल होती हैं,
- (b) किसी रेंज में सेल की कुल संख्या की गणना करने
- (c) उन सेलों की संख्या की गणना करने जिनमें किसी रेंज में टेक्स्ट शामिल है,
- (d) उपर्युक्त में से कोई नहीं

MS Excel ਵਿੱਚ COUNT ਫੰਕਸ਼ਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ _____ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

- (a) ਕਿਸੇ ਰੇਂਜ ਵਿੱਚ ਨੰਬਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੈੱਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਈ
- (b) ਇੱਕ ਰੇਂਜ ਵਿੱਚ ਸੈੱਲਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਸੰਖਿਆ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਈ
- (c) ਕਿਸੇ ਰੇਂਜ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸੈੱਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਈ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

The COUNT function in MS Excel is used to

- (a) count the number of cells that contain numbers in a range
- (b) count the total number of cells in a range
- (c) count the number of cells that contain text in a range
- (d) None of the above

9. ईमेल अटैचमेंट एक विशेष सुविधा है, जो _____ इंगित करती है।

- (a) एक प्रकार का ईमेल एड्रेस
- (b) एक ईमेल संदेश के साथ भेजी गई फ़ाइल को
- (c) एक ऐसी सुविधा है, जो आपको एक ईमेल को दूसरे ईमेल से संलग्न करने की सुविधा
- (d) उपर्युक्त में से कोई नहीं

ਈਮੇਲ ਅਟੈਚਮੈਂਟ-ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ

- (a) ਈਮੇਲ ਪਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ
- (b) ਈਮੇਲ ਸੁਨੇਹੇ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੀ ਗਈ ਇੱਕ ਫਾਈਲ
- (c) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਈਮੇਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਈਮੇਲ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕਰਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

An email attachment is a special feature which indicates

- (a) a type of email address
- (b) a file sent along with an email message
- (c) a feature that lets you attach an email to another email
- (d) None of the above

10. ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ 'ਫਿਸ਼ਿੰਗ' ਕੀ ਹੈ?

- (a) ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਾਇਰਸ
- (b) ਖਰੋਸ਼ੇਮੰਦ ਸਰੋਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੋਗੋਂ ਨੂੰ ਪਾਸਵਰਡ ਅਤੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਨੰਬਰ ਜੈਸੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਕਟ ਕਰਨੇ, ਫਰਗਲਾਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀ ਜਾਨੇ ਵਾਲੀ ਆਕ ਵਿਧਿ
- (c) ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈਟਵਰਕ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਉਪਯੋਗ ਕੀ ਜਾਨੇ ਵਾਲੀ ਆਕ ਵਿਧਿ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਮੇਂ ਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਫਿਸ਼ਿੰਗ ਕੀ ਹੈ?

- (a) ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ
- (b) ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਰੋਤ ਹੋਣ ਦਾ ਢੰਗ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਸਵਰਡ ਅਤੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਨੰਬਰਾਂ ਦਾ ਪੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ
- (c) ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈਟਵਰਕ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਤਰੀਕਾ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

What is 'phishing' in terms of cyber security?

- (a) A type of computer virus
- (b) A method used to trick people into revealing sensitive informations, like passwords and credit card numbers, by pretending to be a trustworthy source
- (c) A method used to secure a computer network
- (d) None of the above

11. ਯਦਿ ਕੋਈ ਉਪਯੋਗਕਰਤਾ MS Excel ਮੇਂ ਚਾਰਟ ਸਮਿਲਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੋ ਯਹ ਕਿਸਕੇ ਮਾਧਿਯਮ ਸੇ ਕੀਯਾ ਜਾ ਸਕੁੰਦਾ ਹੈ?

- (a) ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਟੈਬ ਕਰੋਂ ਅਤੇ ਚਾਰਟ ਪਰ ਕਲਿਕ ਕਰੋਂ
- (b) ਹੋਮ ਟੈਬ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਟੈਬ ਪਰ ਕਲਿਕ ਕਰੋਂ
- (c) ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਟੈਬ ਅਤੇ ਚਾਰਟ ਪਰ ਕਲਿਕ ਕਰੋਂ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਮੇਂ ਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਪਯੋਗਕਰਤਾ MS Excel ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਾਰਟ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ _____ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- (a) ਟੈਬ ਪਾਓ ਅਤੇ ਚਾਰਟ 'ਤੇ ਕਲਿਕ ਕਰੋ
- (b) ਹੋਮ ਟੈਬ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਟੈਬ 'ਤੇ ਕਲਿਕ ਕਰੋ
- (c) ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਟੈਬ ਅਤੇ ਚਾਰਟ 'ਤੇ ਕਲਿਕ ਕਰੋ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

If a user wants to insert a chart in MS Excel, then how can it be done?

- (a) Insert tab and click on Chart
- (b) Click on Home tab and Insert
- (c) Design tab and click on Chart
- (d) None of the above

12. नेटवर्किंग में IP शब्द _____ इंगित करता है।

- (a) इंटरनेट प्रोटोकॉल
- (b) इंटरनल प्रोटोकॉल
- (c) इंटरनेट प्रदाता
- (d) इंटरनल प्रदाता

नेटवर्किंग में IP संकेत संकेत _____ दर्शाता है।

- (a) इंटरनेट प्रोटेक्टर
- (b) इंटरनल प्रोटेक्टर
- (c) इंटरनेट प्रदाता
- (d) इंटरनल प्रदाता

IP acronym in networking indicates

- (a) Internet Protocol
- (b) Internal Protocol
- (c) Internet Provider
- (d) Internal Provider

13. नेटवर्किंग में 'फ़ायरवॉल' क्या है?

- (a) नेटवर्क सुरक्षा के लिए एक भौतिक बाधा
- (b) किसी निजी नेटवर्क तक अनधिकृत पहुंच को रोकने के लिए डिज़ाइन किया गया सिस्टम
- (c) एक सिस्टम जो नेटवर्क को ठंडा करता है
- (d) उपर्युक्त में से कोई नहीं

ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਫਾਇਰਵਾਲ ਕੀ ਹੈ?

- (a) ਨੈੱਟਵਰਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਭੌਤਿਕ ਰੁਕਾਵਟ
- (b) ਇੱਕ ਸਿਸਟਮ-ਜੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨੈੱਟਵਰਕ ਤੱਕ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
- (c) ਇੱਕ ਸਿਸਟਮ ਜੋ ਨੈੱਟਵਰਕ ਨੂੰ ਠੰਢਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

What is 'firewall' in networking?

- (a) A physical barrier for network security
- (b) A system designed to prevent unauthorized access to or from a private network
- (c) A system that cools down the network
- (d) None of the above

14. MS Word ਮੈਂ 'Print Preview' ਕਿਆ ਹੈ?

- (a) यह दर्शाता है कि मुद्रण के बाद दस्तावेज़ कैसा दिखेगा
- (b) यह प्रिंट डायलॉग बॉक्स दिखाता है
- (c) यह दस्तावेज़ को प्रिंटर पर भेजता है
- (d) उपर्युक्त में से कोई नहीं

MS Word ਵਿੱਚ 'Print Preview' ਕੀ ਹੈ?

- (a) ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ
- (b) ਇਹ ਪ੍ਰਿੰਟ ਡਾਇਲਾਗ ਬਾਕਸ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ
- (c) ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

What is 'Print Preview' in MS Word?

- (a) It shows how the document will look after printing
- (b) It shows the print dialog box
- (c) It sends the document to the printer
- (d) None of the above

15. ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਕੀ ਹੈ?

- (a) ਵਰਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ
- (b) ਸਪ੍ਰੈਡਸ਼ੀਟ ਪ੍ਰਬੰਧਨ
- (c) ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਅਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ
- (d) ਵੈਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਿੰਗ

ਇੱਕ ਓਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਕੀ ਹੈ?

- (a) ਵਰਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ
- (b) ਸਪ੍ਰੈਡਸ਼ੀਟ ਪ੍ਰਬੰਧਨ
- (c) ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਅਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨਾ
- (d) ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਿੰਗ

What is the main function of an Operating System?

- (a) Word processing
- (b) Spreadsheet management
- (c) Managing hardware and software resources
- (d) Web browsing

16. A, B ਅਤੇ C ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ: 36, 54, ਅਤੇ 72 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਪਰ A ਨੇ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ 8 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਜਦਕਿ B ਨੇ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ 12 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। C ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ?

A, B ਅਤੇ C ਕ੍ਰਮਵਾਰ 36, 54 ਅਤੇ 72 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ A ਨੇ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ 8 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਦਕਿ B ਨੇ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ 12 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। C ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਕੰਮ ਕੀਤਾ :

A, B and C can do a piece of work in 36, 54 and 72 days respectively. They started the work but A left 8 days before the completion of the work while B left 12 days before the completion of the work. The number of days for which C worked is

- (a) 4
- (b) 8
- (c) 12
- (d) 24

17. वर्तमान में अजय और विजय की उम्र के बीच का अनुपात 2 : 3 है। अजय, विजय से 6 वर्ष छोटा है। 6 वर्ष बाद, अजय की आयु का विजय की आयु से अनुपात क्या होगा ?

ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਜੇ ਅਤੇ ਵਿਜੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ 2 : 3 ਹੈ। ਅਜੇ ਵਿਜੇ ਤੋਂ 6 ਸਾਲ ਛੋਟਾ ਹੈ। 6 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਜੇ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਵਿਜੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਹੋਵੇਗਾ

The ratio between the ages of Ajay and Vijay at present is 2 : 3. Ajay is 6 years younger than Vijay. What will be the ratio of Ajay's age to Vijay's age after 6 years?

- (a) 2 : 3
- (b) 1 : 2
- (c) 4 : 3
- (d) 3 : 4

18. साधारण ब्याज पर एक निश्चित राशि ढाई साल में, ₹1,012 और 4 साल में ₹1,067.20 हो जाती है। प्रति वर्ष ब्याज की दर क्या है ?

ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਆਜ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਕਮ 2½ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ₹1,012 ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ 4 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ₹1,067.20 ਵਿਆਜ ਦੀ ਦਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ _____ ਹੈ।

A certain sum of money at a simple interest amounts to ₹1,012 in 2½ years and to ₹1,067.20 in 4 years. The rate of interest per annum is

- (a) 3.5%
- (b) 3.8%
- (c) 4%
- (d) 4.5%

19. एक दूधवाला, पानी मिश्रित दूध ₹ 9 प्रति लीटर बेचकर 20% लाभ कमाता है। यदि 1 लीटर शुद्ध दूध का लागत मूल्य ₹10 है, तो उक्त मिश्रण में दूध और पानी का क्या अनुपात है ?

ਇੱਕ ਦੁੱਧ ਵਾਲਾ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ₹ 9 ਪ੍ਰਤੀ ਲੀਟਰ ਵੇਚ ਕੇ, 20% ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ 1 ਲੀਟਰ ਸ਼ੁੱਧ ਦੁੱਧ ਦੀ ਕੀਮਤ ₹10 ਹੈ। ਫਿਰ ਉਕਤ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ _____ ਹੈ।

A milkman makes 20% profit by selling milk mixed with water at ₹9 per litre. If the cost price of 1 litre pure milk is ₹10, then the ratio of the milk and water in the said mixture is

- (a) 3 : 1
- (b) 4 : 1
- (c) 3 : 2
- (d) 4 : 3

20. यदि दो धनात्मक संख्याओं के बीच का अंतर 10 है और उनके बीच का अनुपात 5 : 3 है, तो दोनों संख्याओं का गुणनफल _____ है।

ਦੋ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ 10 ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਨੁਪਾਤ 5 : 3 ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਗੁਣਨਫਲ _____ ਹੈ।

If the difference between two positive numbers is 10 and the ratio between them is 5 : 3, then the product of the two numbers is

- (a) 325
- (b) 375
- (c) 175
- (d) 125

21. एक दशक में एक शहर की जनसंख्या 1,75,000 से बढ़कर 2,62,500 हो गई। प्रति वर्ष जनसंख्या की औसत प्रतिशत वृद्धि है

ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਸਬੇ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 1,75,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 2,62,500 ਹੋ ਗਈ। ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਔਸਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ _____ ਹੈ।

The population of a town increased from 1,75,000 to 2,62,500 in a decade. The average percent increase of population per year is

- (a) 4.37%
- (b) 5%
- (c) 4.2%
- (d) 5.1%

22. राहुल ने पहली परीक्षा में 1200 के अधिकतम अंक के साथ 85% और दूसरी परीक्षा में 800 के अधिकतम अंक के साथ 70% अंक प्राप्त किए। यदि परिणाम दोनों परीक्षाओं के संयुक्त % पर आधारित है, तो संयुक्त %, _____ है।

ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 1200 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ 85% ਅੰਕ, ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 800 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ 70% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਜੇਕਰ ਨਤੀਜਾ ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ % 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਯੁਕਤ % _____ ਹੈ।

Rahul scored 85% in 1st exam with a maximum marks of 1200 and 70% in 2nd exam with a maximum marks of 800. If the result is based on the combined % of the two exams, the combined % is

- (a) 64
- (b) 78
- (c) 56
- (d) 79

23. 'Tee' शब्द का प्रयोग आमतौर पर निम्नलिखित में से किस खेल में किया जाता है?

- (a) टेनिस
- (b) पोलो
- (c) तैराकी
- (d) गोल्फ

'Tee' शब्द आम तौर पर 'ते' हेतु लिखीਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- (a) ਟੈਨਿਸ
- (b) ਪੋਲੋ
- (c) ਤੈਰਾਕੀ
- (d) ਗੋਲਫ

The term 'Tee' commonly is used in which of the following sports?

- (a) Tennis
- (b) Polo
- (c) Swimming
- (d) Golf

24. मानसून सत्र, 2023 में आपराधिक कानूनों को बदलने के लिए, लोकसभा में कितने नए विधेयक पेश किए गए?

ਮਾਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ 2023 ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਨਵੇਂ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ?

How many new bills were introduced in the Lok Sabha to replace the Criminal Laws in Monsoon Session, 2023?

- (a) 1
- (b) 2
- (c) 3
- (d) 4

25. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਾਗੋਗਿਕੀ ਦਿਵਸ, _____ ਕੇ ਤਪਲਕਸ਼ਯ ਮੇਂ ਸਨਾਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ।

- (a) ਪੋਖਰਣ ਪਰਮਾਣੁ ਪਰੀਖਾਣੋਂ ਕੀ ਵਰ੍ਥਗਾਂਠ
- (b) ਡਾ॰ ਅਬਦੁਲ ਕਲਾਮ ਕੀ ਵਰ੍ਥਗਾਂਠ
- (c) ਭਾਰਤ ਕਾ ਪਹਲਾ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਲਾਂਚ ਹੋਨੇ
- (d) ਡਾ॰ ਸੀ॰ ਵੀ॰ ਰਮਨ ਕੀ ਤਪਲਕਸ਼ਿਯੋਂ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦਿਵਸ _____ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

- (a) ਪੋਖਰਨ ਪਰਮਾਣੁ ਪ੍ਰੀਖਣਾਂ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ
- (b) ਡਾ. ਅਬਦੁਲ ਕਲਾਮ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ
- (c) ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਦੀ ਲਾਂਚਿੰਗ
- (d) ਡਾ. ਸੀ.ਵੀ. ਰਮਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

The National Technology Day marks the

- (a) anniversary of Pokhran nuclear tests
- (b) anniversary of Dr. Abdul Kalam
- (c) launch of India's first satellite
- (d) achievements of Dr. C. V. Raman

26. ਭਾਰਤ ਕੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਨੂਨ ਏਂ ਨ੍ਯਾਯ ਮੰਤਰੀ ਕੌਨ ਹੈਂ?

- (a) ਕਲਰਾਜ ਸਿਸ਼ਰਾ
- (b) ਸੰਜਯ ਨਿਰੁਪਮ
- (c) ਰਾਮ ਸ਼ੰਕਰ ਕਠੇਰੀਆ
- (d) ਅਰਜੁਨ ਰਾਮ ਮੇਘਵਾਲ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰੀ ਕੌਣ ਹੈ?

- (a) ਕਾਲਰਾਜ ਸਿਸ਼ਰਾ
- (b) ਸੰਜੇ ਨਿਰੁਪਮ
- (c) ਰਾਮ ਸ਼ੰਕਰ ਕਥੇਰੀਆ
- (d) ਅਰਜੁਨ ਰਾਮ ਮੇਘਵਾਲ

Who is the current Law and Justice Minister of India?

- (a) Kalraj Mishra
- (b) Sanjay Nirupam
- (c) Ram Shankar Katheria
- (d) Arjun Ram Meghwal

27. भारतीय अनुसंधान केंद्र हिमाद्रि, _____ में स्थित है।

- (a) सियाचिन
- (b) दार्जिलिंग
- (c) आर्कटिक क्षेत्र
- (d) अंटार्कटिका

भारतीय खोज स्टेशन-हिमाद्री _____ विषे स्थित है।

- (a) सिआचिन
- (b) दार्जीलिंग
- (c) आर्कटिक क्षेत्र
- (d) अंटार्कटिका

The Indian Research Station Himadri is located at _____.

- (a) Siachen
- (b) Darjeeling
- (c) Arctic Region
- (d) Antarctica

28. बाघ, तेंदुआ और भालू को आश्रय देने के लिए जाना जाने वाला ताडोबा राष्ट्रीय उद्यान कहाँ स्थित है?

- (a) असम
- (b) बिहार
- (c) महाराष्ट्र
- (d) तमिलनाडु

टाडोबा, पैंथर अउते रिँड नुँ पनाह देण लयी जणिया जणंदा ताडोबा रासुटरी पारक एँडे स्थित है :

- (a) असम
- (b) बिहार
- (c) महाराष्ट्र
- (d) तमिलनाडु

Tadoba National Park, known for sheltering tiger, panther and bear, is located in

- (a) Assam
- (b) Bihar
- (c) Maharashtra
- (d) Tamil Nadu

29. गैर-सदस्य होने के नाते निम्नलिखित में से कौन, मतदान के अधिकार के बिना संसद के किसी भी सदन की कार्यवाही में भाग ले सकता है?

- (a) भारत के मुख्य न्यायाधीश
- (b) भारत के राष्ट्रपति
- (c) भारत के नियंत्रक और महालेखा परीक्षक
- (d) भारत के महान्यायवादी

ਗੈਰ-ਸੇਂਸਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੌਣ ਵੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ?

- (a) ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ
- (b) ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ
- (c) ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੰਪਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ
- (d) ਭਾਰਤ ਦਾ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ

Being a non-member, who among the following can participate in the proceedings of either house of Parliament without having right to vote?

- (a) The Chief Justice of India
- (b) The President of India
- (c) The Comptroller and Auditor General of India
- (d) The Attorney General of India

30. उस विकल्प का चयन करें जिसमें संख्याएँ उसी प्रकार संबंधित हैं जैसे निम्नलिखित सेटों में संख्याएँ हैं :

दिया गया सेट : (39, 784, 17) (14, 400, 26)

ਉਹ ਵਿਕਲਪ ਜੁਣੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸੈਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਹਨ:

ਦਿੱਤਾ ਸੈਟ : (39, 784, 17) (14, 400, 26)

Select the option in which the numbers are related in the same way as the numbers are in the following sets :

Given set : (39, 784, 17) (14, 400, 26)

- (a) (54, 256, 13)
- (b) (20, 676, 32)
- (c) (19, 282, 28)
- (d) (17, 144, 77)

PART—B

31. निम्नलिखित शब्दों में से मानक वर्तनी की दृष्टि से सही शब्द का चयन कीजिए :

- (a) वॉइमय
- (b) वांग्मय
- (c) वाइमय
- (d) वाँगमय

32. निम्नलिखित वाक्य में से सर्वनाम के भेद की पहचान कीजिए :
जो जैसा करेगा, सो वैसा ही फल पाएगा।

- (a) पुरुषवाचक
- (b) निजवाचक
- (c) संबंधवाचक
- (d) प्रश्नवाचक

33. निम्नलिखित वाक्य में से संज्ञा की पहचान कीजिए :
थकान महसूस हो रही थी, इसलिए मैं जल्दी सो गया।

- (a) जल्दी
- (b) थकान
- (c) सो गया
- (d) महसूस

34. निम्नलिखित वाक्य में से विशेषण की पहचान कीजिए :
इस कबूतर को पिंजरे से निकालो।

- (a) कबूतर
- (b) पिंजरे से
- (c) इस
- (d) निकालो

35. निम्नलिखित वाक्यों में से सकर्मक क्रिया वाले वाक्य की पहचान कीजिए :

- (a) रमेश पढ़ता है
- (b) सचिन फुटबॉल मैच खेलता है
- (c) वह दिन भर गाता है
- (d) अखिलेश चिल्लाता है

36. निम्नलिखित शब्द का सही संधि-विच्छेद चयन करें :

निष्पाप

- (a) नि + पाप
- (b) निस् + पाप
- (c) निः + पाप
- (d) निष् + पाप

37. निम्नलिखित वाक्यों को सही रूप में क्रमबद्ध कीजिए :

- (i) उसके माता-पिता से
- (ii) अधिकारियों द्वारा
- (iii) बात करने के तरीके से
- (iv) ब्रिटनी बेहद नाराज थी
- (a) (iv), (iii), (ii), (i)
- (b) (iv), (iii), (i), (ii)
- (c) (iii), (ii), (i), (iv)
- (d) (ii), (i), (iii), (iv)

38. निम्नलिखित मुहावरे का सही अर्थ बताएं :

सावन हरे न भादों सूखे।

- (a) खुश रहना
- (b) सदा एक समान रहना
- (c) हरा भरा होना
- (d) विनम्र होना

39. निम्नलिखित शब्द के सही पर्यायवाची शब्द को चिह्नित कीजिए :

शशांक

- (a) सूर्य
- (b) किरण
- (c) बादल
- (d) चन्द्रमा

40. निम्नलिखित शब्द के सही विपरीतार्थक शब्द को चिह्नित कीजिए :

नूतन

- (a) अनूतन
- (b) पुरातन
- (c) अमान्य
- (d) गलत

PART—C

ਨੋਟ : ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਣ ਕੇ ਦਿਓ/ਉੱਤਰ ਸ਼ੀਟ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕਰੋ :

41. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚੋਂ 'ਵਿਧੇਅ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਲਈ ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਨੂੰ ਚੁਣੋ :

ਸੌਹਨ, ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਮੁਕੇਸ਼ ਫਸਟ ਡਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋਏ ਹਨ।

- (a) ਫਸਟ ਡਵੀਜ਼ਨ
- (b) ਵਿੱਚ ਪਾਸ
- (c) ਪਾਸ ਹੋਏ ਹਨ
- (d) ਸੌਹਨ, ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਮੁਕੇਸ਼

42. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ 'Labour-cum-Conciliation Officer' ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ ਹੈ?

- (a) ਕਿਰਤ-ਕਮ-ਇਨਸਪੈਕਟਰ
- (b) ਕਿਰਤ ਤੋਂ ਸੁਲਾ ਅਫਸਰ
- (c) ਕਿਰਤ-ਕਮ-ਮੰਤਰੀ
- (d) ਕਿਰਤ-ਕਮ-ਅਫਸਰ

43. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ/ਕਿਹੜੇ ਸਮਾਜੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ+ਨਾਂਵ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੈ/ਬਣੇ ਹਨ?

- (a) ਜਲ-ਘਰ
- (b) ਨਿੱਤ-ਨੋਮ
- (c) ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ
- (d) ਉਧਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਹੀ

44. ਮੁਹਾਵਰਾ: 'ਝੀਕੋ ਝੀਕ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ' ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਅਰਥ ਚੁਣੋ :

- (a) ਤਕੜੀ ਪ੍ਰੇਰਨੀ ਕਰਨਾ
- (b) ਦਾਅ ਵਿੱਚ ਫਸਣਾ
- (c) ਡੀਕ ਲਾ ਕੇ ਪੀ ਜਾਣਾ
- (d) ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ

45. ਜਿਸ ਮੌਕੇ ਅਖਾਣ : 'ਡੇਢ ਕੋਡੀ ਨਿਉਂਦਰਾ, ਜਲੰਧਰੋਂ ਗਾਉਂਦੀ ਆਈ' ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਮੌਕੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਅਖਾਣ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਣੋ :

- (a) ਡੇਢ ਪਾ ਖਿਚੜੀ, ਚੁਬਾਰੇ ਰਸੋਈ
- (b) ਆਏ ਯਾਰ ਲਹੌਰੀ, ਪੁਸ਼ ਪੁਸ਼ ਘਣੀ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਚੌੜੀ
- (c) ਡੌਰਾ ਦੋ ਵਾਰੀ ਹੱਸਦਾ ਹੈ
- (d) ਡਿੱਠੀ ਤੇਰੀ ਸੰਭੜਿਆਲ, ਬੇਹੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਮੁੱਸੀ ਦਾਲ

D

46. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੋ, ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਖਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਤੇ ਨਿਸ਼ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ :

- (a) ਕੋਣ
- (b) ਅਹੁ
- (c) ਸਾਰੇ
- (d) ਆਪ

47. ਇੱਕ ਵਚਨ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ 'ਘੋੜਾ' ਦਾ ਸੰਬੰਧਕੀ ਰੂਪ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

- (a) ਘੋੜੇ
- (b) ਘੋੜੀ
- (c) ਘੋੜਿਆਂ
- (d) ਔੜੀਆਂ

48. "ਫੁੱਫੜ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ, ਕੁੜੀ ਦਾ ਪਤਿਅਹੁਰਾ, ਦਦਿਅਹੁਰਾ, ਨਨਿਅਹੁਰਾ ਤੇ ਲੰਬੜਦਾਰਨੀ ਖੂਬ ਆਕੜ ਕੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ" ਵਾਕ ਦਾ ਲਿੰਗ ਬਦਲ ਕੇ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਸਹੀ ਵਾਕ ਜੁਣੋ :

- (a) ਫੁੱਫੜ ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਸੱਸ, ਦਾਦੀ, ਨਾਨੀ ਤੇ ਲੰਬੜਦਾਰ ਖੂਬ ਆਕੜ ਕੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ
- (b) ਫੁੱਫੜ ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਦਦਿਅਹੁਰੇ, ਨਨਿਅਹੁਰੇ ਤੇ ਲੰਬੜਦਾਰ ਖੂਬ ਆਕੜ ਕੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ
- (c) ਭੂਆ ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਦਾਦੀ, ਨਾਨੀ ਤੇ ਲੰਬੜਦਾਰ ਖੂਬ ਆਕੜ ਕੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ
- (d) ਭੂਆ ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਪਤੀਹਸ, ਦਦੇਹਸ, ਨਨੇਹਸ ਤੇ ਲੰਬੜਦਾਰ ਖੂਬ ਆਕੜ ਕੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ

49. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 'ਬੇ' ਅਗੇਤਰ ਲੱਗ ਕੇ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- (a) ਬੇਫਜ਼ੂਲ
- (b) ਬੇਫਾਇਦਾ
- (c) ਬੇਅਣਖ
- (d) ਬੇਇਲਮ

50. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 'ਗੁਫਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੋ :

- (a) ਮਿੱਟੀ
- (b) ਚਿੱਕੜ
- (c) ਗ਼ਾਰ
- (d) ਟੋਆ

PART—D

51. Select the most appropriate sentence in active voice for the given sentence :
The lost treasure chest was eventually discovered by a team of dedicated archaeologists.

- (a) A team of dedicated archaeologists eventually discovered the lost treasure chest
- (b) The lost treasure chest discovered the dedicated archaeologists
- (c) The dedicated archaeologists were discovered by the lost treasure chest
- (d) A dedicated archaeologist eventually discovered the lost treasure chest

52. Identify the misspelt word in the given sentence :

Dealing with the beureaucracy surrounding, the occurrence of separate administrative tasks can be quite challenging.

- (a) Occurrence
- (b) Separate
- (c) Beureaucracy
- (d) Challenging

53. Identify the sentence that contains a word synonymous with **obfuscate**.

- (a) To make the recipe more accessible, the chef decided to simplify the cooking instructions, making it easier for home cooks
- (b) The lanterns in the garden illuminated the path, creating a magical and enchanting atmosphere
- (c) The professor used examples and diagrams to clarify the complex scientific concept for the students
- (d) The complicated instructions on the assembly manual did nothing but confuse the frustrated customer

54. Identify the sentence that includes the antonym of **precarious**.

- (a) The reliable old car never let him down, always starting without a hitch even in the coldest of winters
- (b) The children's laughter and boisterous play echoed through the playground as they enjoyed their weekend
- (c) The tranquil lake offered a serene setting, perfect for a peaceful morning walk by the water
- (d) Her quirky sense of fashion always drew attention, as she loved to mix and match unusual clothing combinations

55. Identify the erroneous sentence.

- (a) The cat napped peacefully in the warm sunshine, its fur gently rustling in the breeze
- (b) The chef skillfully prepared a delectable three-course meal for the delighted guests
- (c) The stars shimmered brightly in the night sky, forming intricate patterns for stargazers to admire
- (d) They embarked on a thrilling adventure, exploring ancient ruins and uncovering hidden treasures on the dense jungle

56. Identify the sentence in which the idiom has been used improperly.
- (a) After their victory, they decided to paint the town red with a celebration that lasted until dawn
  - (b) While listening to the speaker, she was busy reading between the lines, trying to understand the hidden message
  - (c) She was so well-rested that she decided to start burning the midnight oil for some extra energy
  - (d) His risky investment strategy was like sailing close to the wind, always on the edge of success or failure

57. Select the option that gives the **correct** order of the given sentence
- (i) though not quickly enough
  - (ii) and the clocks were striking thirteen
  - (iii) It was a bright cold day in April,
  - (iv) Winton Smith, his chin nuzzled into his breast in an effort to escape the vile wind,
  - (v) slipped quickly through the glass doors of Victory Mansions
  - (vi) To prevent a swirl of gritty dust from entering along with him
- (a) (iii), (ii), (iv), (v), (i), (vi)
  - (b) (iii), (iv), (ii), (v), (i), (vi)
  - (c) (iii), (i), (v), (iv), (ii), (vi)
  - (d) (iii), (iv), (v), (i), (ii), (vi)

58. Fill in the blanks with the most appropriate option :
- The professor's lecture was so _____ that it left the students in a state of _____ reflection.**
- (a) confusing / unbiased
  - (b) engaging / profound
  - (c) simple / unimportant
  - (d) boring / scattered

59. Identify the conjunctions in the given sentence :
- Either we should stay home, or we should go out, but I can't decide what's better for our plans tonight.**
- (a) Either, or
  - (b) But, either
  - (c) Or, but
  - (d) Either, or, but

60. Select the most appropriate sentence in direct speech for the given sentence :
- They asked whether the concert had been cancelled.**
- (a) They asked if the concert has been cancelled.
  - (b) They asked, "Has the concert been cancelled?"
  - (c) They asked, "The concert is cancelled?"
  - (d) They said, "The concert has been cancelled!"

PART—E

61. ਸੀਖਣੇ ਦੀ ਅਕਸ਼ਮਤਾओं के कारणों पर व्यापक रूप से शोध किया गया है। निम्नलिखित में से किसे सीखने की अक्षमता का कारण नहीं माना जाएगा ?

- (a) लघु एवं दीर्घकालिक स्मृति
- (b) माता-पिता को स्कूल में संघर्ष करना पड़ा
- (c) आनुवंशिक कारण
- (d) सेरिब्रल कॉर्टेक्स में दोषपूर्ण वायरिंग

ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ?

- (a) ਛੋਟੀ ਅਤੇ ਲੰਬੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮੈਮੋਰੀ
- (b) ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ
- (c) ਜੈਨੇਟਿਕ ਕਾਰਨ
- (d) ਸੇਰੇਬੁਲ ਕਾਰਟੈਕਸ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਦਾਰ ਵਾਇਰਿੰਗ

The causes of learning disabilities have been widely researched. Which one of the following would **not** be considered a cause of learning disability?

- (a) Short and long-term memory
- (b) Parents struggled in school
- (c) Genetic cause
- (d) Faulty wiring in the cerebral cortex

62. एक व्यक्तिगत शिक्षा योजना (IEP)

- (a) एक अनुबंध है जिसका पालन शिक्षकों और पेशेवर कर्मचारियों को करना चाहिए
- (b) सामान्य शिक्षा के शिक्षक के लिए एक रूपरेखा है
- (c) कक्षा में प्रत्येक छात्र के लिए बनाई गई एक योजना है
- (d) नो चाइल्ड लेफ्ट बिहाइंड एक्ट की एक उपधारा है

ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾ (Individualized Education Plan)

- (a) ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸਟਾਫ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
- (b) ਆਮ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਇੱਕ ਰੂਪਰੇਖਾ ਹੈ
- (c) ਇੱਕ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਹੈ
- (d) ਨੋ ਚਾਈਲਡ ਲੈਫਟ ਬਿਹਾਈਂਡ ਐਕਟ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ ਹੈ

An Individualized Education Plan (IEP) is

- (a) a contract that must be followed by teachers and professional staffs
- (b) an outline for the general education teacher
- (c) a plan created for every student in a classroom
- (d) a subsection of the No Child Left Behind Act

63. निम्नलिखित में से किसे ऑटिज़्म का कारण नहीं माना गया है?

- (a) धातु चयापचय विकार
- (b) खसरा, कण्ठमाला और रूबेला का टीका
- (c) न्यूरोट्रांसमीटर सेरोटोनिन का अत्यधिक उत्पादन
- (d) आनुवंशिकी

हेठां दिंते विंचें किस नुँ ऑटिज़्म (autism) दा कारन नहीँ दँसिआ गिआ है ?

- (a) मेटल मेटाबोलिज़्म डिस्ऑर्डर
- (b) खसरा, कंन पेजे अउरे रुबेला वैकसीन
- (c) निरुट्रॉन्समीटर सेरोटोनिन दा दँप उतुपादन
- (d) जैनेटिक्स

Which of the following has **not** been accepted as a cause of autism?

- (a) Metal metabolism disorder
- (b) Measles, mumps and rubella vaccine
- (c) Overproduction of the neurotransmitter serotonin
- (d) Genetics

64. किस प्रकार का मूल्यांकन, विशेष आवश्यकता वाले बच्चों की पहचान करता है?

- (a) योगात्मक मूल्यांकन
- (b) निर्माणात्मक मूल्यांकन
- (c) डायग्नोस्टिक मूल्यांकन
- (d) निरंतर मूल्यांकन

किस किसम दा मुलांकन विसेष लैज़ां वाले बँचिआं दी पहचान करदा है ?

- (a) सँधेप मुलांकन
- (b) रचनानुसारी मुलांकन
- (c) डायग्नोस्टिक
- (d) लगातार मुलांकन

Which type of evaluation identifies children with special needs?

- (a) Summative evaluation
- (b) Formative evaluation
- (c) Diagnostic evaluation
- (d) Continuous evaluation

65. ਪਾਠਕ੍ਰਮ-ਆਧਾਰਿਤ ਮੂਲਾਂਕਨ, ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਤੋਂ ਲਾਭਾਂ ਦੇ _____ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

- (a) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਲਈ ਪਾਠਕ੍ਰਮ
- (b) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖਣੀ ਕੌਸ਼ਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ
- (c) ਭਵਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਲਈ ਯੋਗਤਾ
- (d) ਸਿੱਖਣੀ ਉਪਯੋਗ ਦੇ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ

ਇੱਕ ਪਾਠਕ੍ਰਮ-ਆਧਾਰਿਤ ਮੁਲਾਂਕਨ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

- (a) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾ
- (b) ਖਾਸ ਅਕਾਦਮਿਕ ਹੁਨਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ
- (c) ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਯੋਗਤਾ
- (d) ਅਕਾਦਮਿਕ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ

A curriculum-based assessment provides information primarily about students'

- (a) eligibility for special services
- (b) progress in acquiring specific academic skill
- (c) aptitude for future academic success
- (d) ability to use assistive technology for academic use

66. ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ

- (a) ਪਾਰਸਪਰਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ
- (b) ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰੋ-ਫਿਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ
- (c) ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀਮਾ ਤੱਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ
- (d) ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਓਪਰੇਟਿੰਗ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ

- (a) ਭਾਵ-ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗੱਲਬਾਤ
- (b) ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰੋ
- (c) ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ
- (d) ਸਭ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਓਪਰੇਟਿੰਗ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

The techniques used in behaviour modification

- (a) stress on interpersonal interactions
- (b) employ the principle of learning
- (c) are capable to a very limited range of psychological problem
- (d) involve some sort of operant conditioning

67. जो छात्र दृष्टिहीन हैं, उन्हें अवधारणाओं को पढ़ाने में _____ शामिल होना चाहिए।

- (a) स्पर्श अनुभव
- (b) मुख्य रूप से बहुत सारे मौखिक विवरण
- (c) सुनने की क्षमता में सुधार के लिए सहायक तकनीक
- (d) दृष्टि संपन्न के लिए उपयोग की जाने वाली शिक्षण रणनीतियाँ

नेत्ररहीण विद्विआरथीआं नुं सँकल्प सिध्आउण विँच स्र्मल हँण चरहीदर है

- (a) सपरस अणुभव
- (b) मुँख उँर 'ते बहुर सारे मँधिक वरणन
- (c) सुणवरणी नुं बिरुतर बणरुण लणी सगररिख उकनरलँजी
- (d) देखण लणी वरतीआं जरंदीआं सिँधिआ दीआं रणनीतीआं

Teaching concepts to students who are blind should include

- (a) tactile experience
- (b) primarily lots of verbal description
- (c) assistive technology to improve hearing
- (d) teaching strategies used for sighted

68. विकलांगों की एकीकृत शिक्षा परियोजना (PIED) किसके द्वारा लागू की गई थी?

- (a) भारतीय पुनर्वास परिषद (RCI)
- (b) विश्वविद्यालय अनुदान आयोग (UGC)
- (c) राष्ट्रीय शैक्षिक अनुसंधान और प्रशिक्षण परिषद (NCERT)
- (d) केंद्रीय माध्यमिक शिक्षा बोर्ड (CBSE)

पुँसैकट रिँटीरुँटिड अँनुकँसण आड दि डिंसडेबलड (PIED) दुआरर लरगु कीतर गिरर सी

- (a) रीहैबिलीटेसण कँसल आड रिँडीआ (RCI)
- (b) युनीवरसिटी ग्ररंटस कमिसन (UGC)
- (c) नैसनल क्आरुँसिल आड अँनुकँसणल रिसरच अँड ट्रेनिंग (NCERT)
- (d) कँदरी सैकंडरी सिँधिआ बँरड (CBSE)

Project Integrated Education for the Disabled (PIED) was implemented by

- (a) Rehabilitation Council of India (RCI)
- (b) University Grants Commission (UGC)
- (c) National Council of Educational Research and Training (NCERT)
- (d) Central Board of Secondary Education (CBSE)

69. निम्नलिखित में से कौन, सीखने के लिए सार्वभौमिक डिज़ाइन का सिद्धांत नहीं है?

- (a) प्रस्तुति का सिद्धांत
- (b) अभिव्यक्ति का सिद्धांत
- (c) भागीदारी का सिद्धांत
- (d) सहभागिता का सिद्धांत

ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ

- (a) ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
- (b) ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
- (c) ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
- (d) ਸਹਭਾਗੀਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

Which of the following is **not** a principle of universal design for learning?

- (a) Principle of Presentation
- (b) Principle of Expression
- (c) Principle of Involvement
- (d) Principle of Participation

70. गंभीर दृष्टि दोष वाले छात्रों को शामिल करने के लिए, निम्नलिखित में से कौन-सी एक प्रभावी शैक्षणिक रणनीति नहीं है?

- (a) दृश्यात्मकता देने के लिए कंप्यूटर का उपयोग
- (b) फेल्ट किताबें और फेल्ट बोर्ड
- (c) तीन आयामी मानचित्र और चार्ट
- (d) साफ़ और स्पष्ट बोलना

ਗੰਭੀਰ ਦਿੱਖ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- (a) ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਪ੍ਰੀਨਿਪਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
- (b) ਫੇਲਟ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਫੇਲਟ ਬੋਰਡ
- (c) ਤਿੰਨ ਅਯਾਮੀ ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਚਾਰਟ
- (d) ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਬੋਲਣਾ

Which one of the following is **not** an effective pedagogical strategy for the inclusion of students who have a severe visual impairment?

- (a) Use of computers to give visual representation
- (b) Felt books and felt boards
- (c) Three-dimensional maps and charts
- (d) Speaking clearly and explicitly

71. ਫ਼ਰਾਇਡ ਦੇ ਸਨੋਵਿਸ਼ਲੇਖਣਾਤਮਕ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੁਪਰ-ਈਗੋ ਦੀ ਕਿਆ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ?

- (a) ਯਹ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਖੇਧਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਮੇਂ ਬਤਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਹਮਾਰੇ ਆਈਡੀ ਆਵੇਗਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਅਪਰਾਧ ਬੋਧ ਨਾ ਕਰਕੇ ਕਿਆ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਏ
- (b) ਯਹ ਅਵਾਸਤਵਿਕ ਆਈਡੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਾਸਤਵਿਕ ਦੁਨਿਆ ਦੇ ਚੀਚ ਮਘਥਥਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
- (c) ਯਹ ਆਈਡੀ ਦੀ ਮਾਂਗਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਵਥਾਰਥਵਾਦੀ ਤਰੀਕੇ ਅਪਨਾਵਾ ਹੈ
- (d) ਯਹ ਤਤਕਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਮਾਂਗ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਫ਼ਰਾਇਡ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੁਪਰ-ਈਗੋ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕੀ ਹੈ?

- (a) ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਆਈਡੀ ਦੇ ਇਦ (id) ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ ਕੰਮ ਦੱਸਦਾ ਹੈ
- (b) ਗੈਰ-ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਇਦ (id) ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਅਸਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ
- (c) ਇਹ ਆਈਡੀ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ
- (d) ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ

According to Freud's psychoanalytic theory, what is the role of superego?

- (a) It establishes the rules and prohibitions, telling us the right thing to do using guilt to override our id impulses
- (b) It mediates between the unrealistic id and the external real world
- (c) It works out realistic ways to satisfy the id's demands
- (d) It demands immediate satisfaction

72. ਕਿਲੁਸਿ ਹੈ

- (a) ਵਥਥਥਿਤ ਵਿਸੁਗ੍ਰਾਹੀਕਰਣ
- (b) ਜੋ ਡਾਯਨਾਸੋਰ ਦੇ ਸਾਥ ਹੁਆ
- (c) ਕਿਸੀ ਖੀ ਸੁਫ਼ਰੀਕਰਣ ਨੂੰ ਹਟਾਨਾ ਜੋ ਅਵਾਂਓਿਤ ਵਥਵਹਾਰ ਦੇ ਜੁਡਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
- (d) ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਯਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਥਵਹਾਰ ਦੇ ਸਾਥ ਜੋਡਨਾ

ਵਿਨਾਸ _____ ਹੈ।

- (a) ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ desensitization
- (b) ਡਾਇਨੋਸੋਰਸ ਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ
- (c) ਕਿਸੇ ਅਣਚਾਹੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ
- (d) ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜਵਾਬ ਜੋੜਨਾ

Extinction is

- (a) systematic desensitization
- (b) what happened to the dinosaurs
- (c) removal of any reinforcement that might be associated with an unwanted behaviour
- (d) pairing a positive response with a negative behaviour

73. दिव्यांग व्यक्तियों के अधिकारों पर संयुक्त राष्ट्र सम्मेलन किस वर्ष आयोजित किया गया था ?

- (a) 13 दिसंबर, 2004
- (b) 13 दिसंबर, 2005
- (c) 13 दिसंबर, 2006
- (d) 13 दिसंबर, 2009

ਕਿਸ ਸਾਲ ਦਿਵਯਾਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਮੇਲਨ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ?

- (a) 13 ਦਸੰਬਰ, 2004
- (b) 13 ਦਸੰਬਰ, 2005
- (c) 13 ਦਸੰਬਰ, 2006
- (d) 13 ਦਸੰਬਰ, 2009

In which year was UN Convention of Rights of Person with Disability held?

- (a) 13th December, 2004
- (b) 13th December, 2005
- (c) 13th December, 2006
- (d) 13th December, 2009

74. साक्षात्कार और मेलिंग जैसी विधियाँ, डेटा संग्रह के _____ स्रोत हैं।

- (a) सैम्पलिंग
- (b) प्राथमिक
- (c) माध्यमिक
- (d) अवलोकन

ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਤੇ ਮੇਲਿੰਗ ਵਰਗੇ ਤਰੀਕੇ _____ ਡੇਟਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਰੋਤ ਹਨ।

- (a) ਨਮੂਨਾ
- (b) ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ
- (c) ਸੈਕੰਡਰੀ
- (d) ਨਿਰੀਖਣ

Methods like interview and mailing are _____ sources of data collection.

- (a) sampling
- (b) primary
- (c) secondary
- (d) observation

75. निम्नलिखित में से कौन-सा शोध, विकासात्मक अनुसंधान की श्रेणी में आता है?

- (a) व्यावहारिक अनुसंधान
- (b) वर्णनात्मक अनुसंधान
- (c) क्रियात्मक अनुसंधान
- (d) उपर्युक्त सभी

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਖੋਜ ਵਿਕਾਸ ਖੋਜ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ?

- (a) ਲਾਗੂ ਖੋਜ
- (b) ਵਰਣਨਾਤਮਕ ਖੋਜ
- (c) ਐਕਸ਼ਨ ਰਿਸਰਚ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

Which of the following researches comes under the category of developmental research?

- (a) Applied research
- (b) Descriptive research
- (c) Action research
- (d) All of the above

76. 'सभी के लिए शिक्षा', शिक्षा के किस आयाम के अंतर्गत आती है?

- (a) राजनीतिक
- (b) वैयक्तिक
- (c) किफ़ायती
- (d) सार्वभौमिक

'सब लਈ सिੱਖਿਆ' (Education for All) सिੱਖਿਆ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ?

- (a) ਸਿਆਸੀ
- (b) ਵਿਅਕਤੀਗਤ
- (c) ਆਰਥਿਕ
- (d) ਯੂਨੀਵਰਸਲ

'Education for All' comes under which dimension of education?

- (a) Political
- (b) Individual
- (c) Economical
- (d) Universal

77. निम्नलिखित में से शिक्षा की कौन-सी विशेषता सत्य नहीं है?

- (a) शिक्षा व्यक्तिगत विकास पर जोर देती है जिससे सामाजिक उत्थान और प्रगति होती है
- (b) शिक्षा व्यक्तित्व के समग्र विकास पर जोर देती है
- (c) शिक्षा एक प्रक्रिया है जो औपचारिक स्कूली शिक्षा के वर्षों तक समाप्त होती है
- (d) शिक्षा, व्यक्ति के भीतर की क्षमताओं को साकार करती है

ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- (a) ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਉੱਠਤੀ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- (b) ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ
- (c) ਸਿੱਖਿਆ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਰਸਮੀ ਸਕੂਲੀ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- (d) ਸਿੱਖਿਆ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ

Which of the following characteristics of education is **not true**?

- (a) Education stresses the individual development leading to social upliftment and progress
- (b) Education emphasises on holistic development of personality
- (c) Education is a process which ends till formal schooling years
- (d) Education actualizes the potentialities within a person

78. "शिक्षा जीवन की तैयारी नहीं बल्कि स्वयं जीवन है।" ये कथन किसने दिया है?

- (a) जॉन डेवी
- (b) सुकरात
- (c) पेस्टालॉजी
- (d) महात्मा गांधी

ਸਿੱਖਿਆ ਜੀਵਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਕਿਸ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

- (a) ਜੋਨ ਡੇਵੀ
- (b) ਸੁਕਰਾਤ
- (c) ਪੇਸਟਲੋਜ਼ੀ
- (d) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ

"Education is not a preparation for life but life itself." This statement is given by

- (a) John Dewey
- (b) Socrates
- (c) Pestalozzi
- (d) Mahatma Gandhi

79. ਟ੍ਰਾਈਸੋਮੀ 21 ਕੋ ਆਮਤੌਰ ਪਰ _____ ਕੇ ਰੂਪ ਮੇਂ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ।

- (a) ਸੀਖਣੇ ਦੀ ਅਕਸ਼ਮਤਾ
- (b) ਡਾਊਨ ਸਿੰਡਰੋਮ
- (c) ਟੌਰੇਟ ਸਿੰਡਰੋਮ
- (d) ਮਿਗੀ

ਟ੍ਰਾਈਸੋਮੀ 21 ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

- (a) ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ
- (b) ਡਾਊਨ ਸਿੰਡਰੋਮ
- (c) ਟੂਰੇਟ ਸਿੰਡਰੋਮ
- (d) ਮਿਰਗੀ

Trisomy 21 is more commonly known as

- (a) Learning disability
- (b) Down syndrome
- (c) Tourette syndrome
- (d) Epilepsy

80. निम्नलिखित में से कौन सीखने की प्रक्रिया में शामिल है?

- (a) पुराने और नए अनुभवों का संश्लेषण और संगठन, जिसके परिणामस्वरूप नए पैटर्न बनते हैं
- (b) वे सभी गतिविधियाँ जो व्यक्ति पर स्थायी प्रभाव छोड़ती हैं
- (c) अनुभव का अधिग्रहण, प्रतिधारण और संशोधन
- (d) उपर्युक्त सभी

सिੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

- (a) ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦਾ ਸੰਮਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਾਵਲ ਪੈਟਰਨ
- (b) ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਸਥਾਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਦੀਆਂ ਹਨ
- (c) ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਧਾਰਨ ਅਤੇ ਸੋਧ ਹੈ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

The process of learning includes which of the following?

- (a) Synthesis and organization of old and new experiences, resulting in novel patterns
- (b) All activities that leave a permanent effect on the individual
- (c) Acquisition, retention and modification of experience
- (d) All of the above

81. शिक्षकों को शिक्षा दर्शनशास्त्र का अध्ययन इसलिए करना चाहिए क्योंकि

- (a) उन्हें यह पता नहीं है
- (b) दर्शनशास्त्र सभी अनुशासनों की रीढ़ है
- (c) वे दर्शनशास्त्र के निहितार्थ को समझकर अपने काम में सुधार कर सकते हैं
- (d) (a) और (b) दोनों

ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

- (a) ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ
- (b) ਫਿਲਾਸਫੀ ਸਾਰੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹੈ
- (c) ਉਹ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ
- (d) (a) ਅਤੇ (b) ਦੋਵੇਂ

Teachers should study educational philosophy because

- (a) they do not know it
- (b) philosophy is the backbone of all disciplines
- (c) they may improve their work by understanding the implications of philosophy
- (d) Both (a) and (b)

82. समावेशी कक्षा की एक प्रमुख विशेषता है कि

- (a) शिक्षक कक्षा में विविधता के दायरे के साथ कक्षा का आयोजन करता है
- (b) शिक्षक विशेष आवश्यकता वाले बच्चों की देखभाल कर सकते हैं
- (c) शिक्षक विशेष आवश्यकता वाले बच्चों के प्रति सहानुभूति दिखाते हैं
- (d) शिक्षक CWSN की मदद के लिए पेशेवरों की सहायता लेते हैं

समावेशी क्लासरूम की एक मुख्य विशेषता है

- (a) अधिआपक क्लासरूम में विविधता के दायरे के साथ कक्षा का आयोजन करता है
- (b) अधिआपक विशेष लैंगिंग वाले बच्चों की देखभाल कर सकता है
- (c) अधिआपक विशेष लैंगिंग वाले बच्चों लड़ी समरदी दिखाने हन
- (d) अधिआपक CWSN की मदद करन लड़ी पेशेवरों की सहायता लेते हन

One of the main features of inclusive classroom is that

- (a) teacher organizes classroom with the scope of heterogeneity in the classroom
- (b) teachers can take care of children with special need
- (c) teachers show sympathy for children with special need
- (d) teachers seek support of professionals to help CWSN

83. 'मानसिक स्वास्थ्य अधिनियम' किस वर्ष में पेश किया गया था?

'मानसिक सिहत ऐक्ट' साल _____ में पेश किया गया था।

The 'Mental Health Act' was introduced in the year

- (a) 1987
- (b) 1988
- (c) 1989
- (d) 1990

84. एक रचनात्मक छात्र की पहचान निम्नलिखित में से किस क्रिया द्वारा की जा सकती है?

- (a) किसी प्रश्न का सही उत्तर देना
- (b) समस्या पर मौलिक विचार व्यक्त करना
- (c) उत्कंठा से दूसरों से बहस करना
- (d) किसी भी समस्या का व्यवस्थित तरीके से समाधान करना

ਇੱਕ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

- (a) ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ
- (b) ਸਮੱਸਿਆ 'ਤੇ ਮੂਲ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ
- (c) ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਬੁਜ਼ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰਨਾ
- (d) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨਾ

A creative student can be identified by which of the following actions?

- (a) Giving correct answer to a question
- (b) Expressing original ideas on the problem
- (c) Arguing with others anxiously
- (d) Solving any problem systematically

85. निम्नलिखित में से कौन-सा 'विकलांग व्यक्ति अधिनियम, 1995' के तहत विकलांगता शब्द के दायरे में है?

- (a) ऑटिज़्म
- (b) तपेदिक जो कि ठीक हो चुकी है
- (c) मानसिक मंदता
- (d) वाणी विकार

'अपंगता ऐक्ट-1995' ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੰਗਤਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਹੈ?

- (a) ਔਟਿਜ਼ਮ
- (b) ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਟੀ.ਬੀ.
- (c) ਮਾਨਸਿਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ
- (d) ਭਾਸ਼ਣ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਕਾਰ

Which one of the following is under the purview of the term 'disability' under 'Persons with Disability Act, 1995'?

- (a) Autism
- (b) Cured TB
- (c) Mental retardation
- (d) Speech disorder

D

86. NEP 2020 ਸਸੀਦਾ ਸਮਿਤਿ ਕੇ ਅਧਯਕ ਕੌਨ ਥੇ?

- (a) ਕੈਲਾਸਵਾਦਿਵੁ ਸਿਵਨ
- (b) ਡੌਂ ਕੇ ਕਸਤੁਰੀਰੰਗਨ
- (c) ਪ੍ਰੋਫੇਸਰ ਯਸ਼ਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ
- (d) ਪ੍ਰੋਫੇਸਰ ਜੀ. ਰਾਜਗੋਪਾਲ

NEP 2020 ਡਰਾਫਟ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੌਣ ਸੀ?

- (a) ਕੈਲਾਸਵਾਦਿਵੁ ਸਿਵਨ
- (b) ਡਾ. ਕੇ. ਕਸਤੁਰੀਰੰਗਨ
- (c) ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਯਸ਼ਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ
- (d) ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ. ਰਾਜਗੋਪਾਲ

Who was the chairman of NEP 2020 drafting committee?

- (a) Kailasavadiyu Sivan
- (b) Dr. K Kasturirangan
- (c) Prof. Yashpal Sharma
- (d) Prof. G. Rajagopal

87. _____ ਕਾ ਸੁਝਾਵ ਹੈ ਕਿ UGC, NIEPA, AICTE, NCERT ਆਦਿ ਜੈਸੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਹਤਵ ਕੇ ਸੰਸਥਾਨੋਂ ਕੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕਾ ਆਕਾਰ ਦੇਣੇ ਮੇਂ ਸਕਸ਼ਮ ਬਨਾਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਮਜਬੂਤ ਕਿਆ ਜਾਨਾ ਚਾਹਿਏ।

- (a) ਕੋਠਾਰੀ ਆਯੋਗ (1964-66)
- (b) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਠਯਚਰਯ ਰੂਪਰੇਖਾ
- (c) ਦਿਵਿਆਂਗਜਨ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2016
- (d) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ, 1986

_____ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ UGC, NIEPA, AICTE, NCERT ਆਦਿ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- (a) ਕੋਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ (1964-66)
- (b) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਫਰੇਮਵਰਕ
- (c) ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਐਕਟ 2016
- (d) ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀ 1986

_____ recommends that institutes of national importance like UGC, NIEPA, AICTE, NCERT etc. should be strengthened to enable them to give shape to national system of education.

- (a) Kothari Commission (1964-66)
- (b) National Curriculum Framework
- (c) Right of Persons with Disability Act, 2016
- (d) National Policy on Education, 1986

88. स्मृति स्तर एवं समझ स्तर के शिक्षण मॉडल के वाक्य-विन्यास में कौन-सा चरण प्रमुख है?

- (a) योजना
- (b) सामान्यीकरण
- (c) प्रस्तुति
- (d) अन्वेषण

मैमोरी पੱਧਰ ਅਤੇ ਸਮਝ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਮਾਡਲ ਦੇ ਸੰਟੈਕਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਕਦਮ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ?

- (a) ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ
- (b) ਸਧਾਰਣਕਰਨ
- (c) ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ
- (d) ਖੋਜ

Which step is prominent in the syntax of teaching model of memory level and understanding level?

- (a) Planning
- (b) Generalization
- (c) Presentation
- (d) Exploration

89. यदि किसी शिक्षक को कक्षा में कोई समस्याग्रस्त बच्चा मिले, तो उसे क्या करना चाहिए?

- (a) बच्चे की उपेक्षा करें
- (b) बच्चे को दंडित करें
- (c) परामर्श प्रदान करें
- (d) बच्चे को वापस घर भेजें और माता-पिता से बात करें

ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਵਾਲਾ ਬੱਚਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

- (a) ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰੋ
- (b) ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਓ
- (c) ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ
- (d) ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਸ ਭੇਜੋ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ

If a teacher finds a problematic child in class, what should he do?

- (a) Ignore the child
- (b) Punish the child
- (c) Provide counselling
- (d) Send the child back home and talk to parents

90. अभिगम्यता का अर्थ, निम्नलिखित में से किस तक समान पहुंच है?

- (a) भौतिक पर्यावरण
- (b) परिवहन
- (c) सूचना और प्रौद्योगिकी
- (d) उपर्युक्त सभी

ਪਹੁੰਚਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਤੱਕ ਬਰਾਬਰ ਪਹੁੰਚ ?

- (a) ਭੌਤਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ
- (b) ਆਵਾਜਾਈ
- (c) ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

Accessibility means equal access to which of the following?

- (a) Physical Environment
- (b) Transportation
- (c) Information and Technology
- (d) All of the above

91. RPWD अधिनियम, 2016 के अनुसार आरक्षण प्रतिशत क्या है?

RPWD ਐਕਟ 2016 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਕੀ ਹੈ?

What is reservation percentage as per RPWD Act, 2016?

- (a) 6
- (b) 5
- (c) 4
- (d) 3

92. 'ब्रेल' क्या है?

- (a) नेत्रहीनों के लिए स्कूल
- (b) नेत्रहीनों के लिए पढ़ने-लिखने की प्रणाली
- (c) नेत्रहीनों द्वारा उपयोग किया जाने वाला एक प्रकार का उपकरण
- (d) उपर्युक्त में से कोई नहीं

ਬਰੇਲ ਕੀ ਹੈ ?

- (a) ਨੇਤਰਹੀਣ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਕੂਲ
- (b) ਨੇਤਰਹੀਣ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
- (c) ਨੇਤਰਹੀਣ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਡਿਵਾਈਸ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

What is Braille?

- (a) A school for the blind
- (b) A reading-writing system for the blind
- (c) A type of device used by the blind
- (d) None of the above

93. निम्नलिखित में से कौन, एक अच्छी उपलब्धि परीक्षण की विशेषता नहीं है?

- (a) वस्तुनिष्ठता
- (b) विश्वसनीयता
- (c) वैधता
- (d) अस्पष्टता

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ

- (a) ਉਦੇਸ਼ਤਾ
- (b) ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ
- (c) ਵੈਧਤਾ
- (d) ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ

Which of the following is **not** a characteristic of a good achievement test?

- (a) Objectivity
- (b) Reliability
- (c) Validity
- (d) Ambiguity

94. समावेशी शिक्षा

- (a) सख्त प्रवेश प्रक्रियाओं को प्रोत्साहित करता है
- (b) में तथ्यों की शिक्षा शामिल है
- (c) में हाशिये पर स्थित समूहों के शिक्षक शामिल हैं
- (d) कक्षा में विविधता को प्रोत्साहित करती है

ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ _____।

- (a) ਸਖਤ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ
- (b) ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ
- (c) ਹਾਸ਼ੀਆਗ੍ਰਸਤ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ
- (d) ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ

Inclusive education

- (a) encourages strict admission procedures
- (b) includes indoctrination of facts
- (c) includes teachers from marginalized groups
- (d) encourages diversity in the classroom

95. निम्नलिखित में से कौन, वृद्धि और विकास का सिद्धांत नहीं है?

- (a) विकास निरंतर है
- (b) विकास दिशात्मक है
- (c) विकास अपरिवर्तनीय है
- (d) विकास सार्वभौमिक है

ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- (a) ਵਿਕਾਸ ਨਿਰੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
- (b) ਵਿਕਾਸ ਦਿਸ਼ਾਤਮਕ ਹੈ
- (c) ਵਿਕਾਸ ਅਟੱਲ ਹੈ
- (d) ਵਿਕਾਸ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਹੈ

Which of the following is **not** a principle of growth and development?

- (a) Development is continuous
- (b) Development is directional
- (c) Development is irreversible
- (d) Development is universal

96. निम्नलिखित में से कौन, संज्ञानात्मक विकास के ठोस परिचालन चरण की विशेषता नहीं है?

- (a) बच्चे संरक्षण कर सकते हैं
- (b) बच्चे वस्तुओं का वर्गीकरण कर सकते हैं
- (c) बच्चे वस्तुओं को क्रमबद्ध कर सकते हैं
- (d) बच्चे परीक्षण और त्रुटि का उपयोग करके सवालों को हल कर सकते हैं

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਠੋਸ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੜਾਅ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- (a) ਬੱਚੇ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ
- (b) ਬੱਚੇ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ
- (c) ਬੱਚੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਬੱਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ
- (d) ਬੱਚੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਐਰਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ

Which of the following is **not** a characteristic of the concrete operational stage of cognitive development?

- (a) Children can conserve
- (b) Children can classify objects
- (c) Children can seriate objects
- (d) Children can solve problems using trial and error

97. कोहलबर्ग के सिद्धांत में, निम्नलिखित में से कौन, नैतिक विकास का चरण नहीं है?

- (a) पूर्वपरंपरागत स्तर
- (b) पारंपरिक स्तर
- (c) उत्तरपरंपरागत स्तर
- (d) संक्रमणकालीन स्तर

ਕੋਹਲਬਰਗ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਪੜਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- (a) ਪੂਰਵ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪੱਧਰ
- (b) ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪੱਧਰ
- (c) ਪੋਸਟ-ਕਨਵੈਨਸ਼ਨਲ ਪੱਧਰ
- (d) ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਪੱਧਰ

Which of the following is **not** a stage of moral development in Kohlberg's theory?

- (a) Preconventional level
- (b) Conventional level
- (c) Postconventional level
- (d) Transitional level

98. राष्ट्रीय शिक्षा नीति (NEP) 2020 के तहत स्कूली पाठ्यक्रम के लिए अनुशंसित संरचना क्या है?

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ (NEP) 2020 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਕੂਲੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਢਾਂਚਾ ਕੀ ਹੈ ?

What is the recommended structure for the school curriculum under the National Education Policy (NEP) 2020?

- (a) 10 + 2
- (b) 5 + 3 + 3 + 4
- (c) 8 + 4
- (d) 6 + 2 + 4

99. शिक्षा की भाषाओं के संबंध में राष्ट्रीय शिक्षा नीति (NEP) 2020 का प्राथमिक फोकस क्या है?

- (a) शिक्षा के माध्यम के रूप में केवल अंग्रेजी को बढ़ावा देना
- (b) ग्रेड 5 और उससे आगे तक क्षेत्रीय भाषाओं के उपयोग को प्रोत्साहित करना
- (c) पाठ्यक्रम से क्षेत्रीय भाषाओं को हटाना
- (d) विशेष रूप से शास्त्रीय भाषाओं के उपयोग को अनिवार्य बनाना

ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ (NEP) 2020 ਦਾ ਮੁੱਖ ਫੋਕਸ ਕੀ ਹੈ?

- (a) ਸਿਰਫ਼ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਵਜੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ
- (b) ਗ੍ਰੇਡ 5 ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ
- (c) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚੋਂ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ
- (d) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਲਾਸੀਕਲ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਨਾ

What is the primary focus of the National Education Policy (NEP) 2020 with regards to languages of instruction?

- (a) Promoting only English as the medium of instruction
- (b) Encouraging the use of regional languages up to grade 5 and beyond
- (c) Eliminating regional languages from the curriculum
- (d) Mandating the use of classical languages exclusively

100. दिव्यांग बच्चों के लिए समावेशी पाठ्यक्रम विकास का लक्ष्य है

- (a) उन्हें मुख्यधारा की शिक्षा से अलग करना
- (b) केवल शारीरिक अक्षमताओं को संबोधित करना
- (c) शिक्षा और अधिगम तक समान पहुंच को बढ़ावा देना
- (d) सभी विकलांगताओं के लिए एक मानकीकृत पाठ्यक्रम प्रदान करना

दिव्यांग बच्चों के लिए समावेशी पाठ्यक्रम विकास का उद्देश्य है

- (a) ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰੋ
- (b) ਸਿਰਫ਼ ਸਰੀਰਕ ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰੋ
- (c) ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ
- (d) ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮਿਆਰੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ

Inclusive curriculum development for Children with special needs aims to

- (a) segregate them from mainstream education
- (b) address only physical disabilities
- (c) promote equal access to education and learning
- (d) provide a standardized curriculum for all disabilities

101. उच्च शिक्षा से संबंधित राष्ट्रीय नीतियों का विशिष्ट लक्ष्य क्या है?

- (a) उच्च शिक्षा संस्थानों तक पहुंच बढ़ाना
  - (b) व्यावसायिक प्रशिक्षण के अवसर बढ़ाना
  - (c) सभी के लिए गुणवत्तापूर्ण उच्च शिक्षा तक पहुंच का विस्तार करना
  - (d) उच्च शिक्षा में अनुसंधान और नवाचार को खत्म करना
- ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਟੀਚਾ ਕੀ ਹੈ?

- (a) ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਧਾਉਣਾ
- (b) ਵੈਕੇਸ਼ਨਲ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਧਾਉਣਾ
- (c) ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਮਿਆਰੀ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨਾ
- (d) ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਅਤੇ ਨਵੀਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ

What is the typical goal of national policies related to higher education?

- (a) Increasing access to higher education institutions
- (b) Increasing vocational training opportunities
- (c) Expanding access to quality higher education for all
- (d) Eliminating research and innovation in higher education

102. CWSN के लिए पाठ्यक्रम डिजाइन में, निरंतर मूल्यांकन क्यों आवश्यक है?

- (a) यह शिक्षकों के लिए कार्यभार बढ़ाता है
- (b) यह सुनिश्चित करता है कि सभी छात्र समान गति का पालन करें
- (c) यह प्रगति की निगरानी करने और आवश्यकतानुसार निर्देश को समायोजित करने में मदद करता है
- (d) मूल्यांकन, CWSN के लिए प्रासंगिक नहीं है

CWSN ਲਈ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਵਿੱਚ, ਨਿਰੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ?

- (a) ਇਹ ਸਿੱਖਿਅਕਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਦਾ ਬੋਝ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ
- (b) ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇੱਕੋ ਰਫ਼ਤਾਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ
- (c) ਇਹ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ
- (d) ਮੁਲਾਂਕਣ CWSN ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ

In the curriculum design for CWSN, why is ongoing assessment essential?

- (a) It increases the workload for educators
- (b) It ensures that all students follow the same pace
- (c) It helps monitor progress and adjust instruction as needed
- (d) Assessment is not relevant to CWSN

103. समावेशी शिक्षाशास्त्र में सकारात्मक और समावेशी कक्षा संस्कृति को बढ़ावा देने का सबसे बड़ा महत्व क्या है?

- (a) छात्रों के बीच सकारात्मक प्रतिस्पर्धा का माहौल बनाना
- (b) सभी छात्रों के बीच अपनेपन और स्वीकार्यता की भावना को बढ़ावा देना
- (c) छात्रों के बीच सामाजिक संपर्क को सीमित करना
- (d) विशेष आवश्यकता वाले बच्चों के अलगाव को प्रोत्साहित करना

ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਸੰਮਲਿਤ ਕਲਾਸਰੂਮ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵ ਕੀ ਹੈ?

- (a) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ
- (b) ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਈ ਸਬੰਧਤ ਅਤੇ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ
- (c) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ
- (d) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ

What is the biggest significance of fostering a positive and inclusive classroom culture in inclusive pedagogy?

- (a) To create an environment of healthy competition among students
- (b) To promote a sense of belonging and acceptance among all students
- (c) To limit social interaction among students
- (d) To encourage isolation of children with special needs

104. दिव्यांग बच्चों की पहचान में शीघ्र जांच की क्या भूमिका है?

- (a) बाद की कक्षाओं तक हस्तक्षेप प्रदान करना
- (b) तत्काल सहायता और हस्तक्षेप प्रदान करना
- (c) दिव्यांग बच्चों को शैक्षिक सेटिंग्स से बाहर करना
- (d) केवल शैक्षणिक उपलब्धि निर्धारित करना

ਦਿਵਯਾਂਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਕ੍ਰੀਨਿੰਗ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ?

- (a) ਬਾਅਦ ਦੇ ਗ੍ਰੇਡ ਤੱਕ ਦਖਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ
- (b) ਤੁਰੰਤ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਦਖਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ
- (c) ਦਿਵਯਾਂਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ ਸੈਟਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ
- (d) ਕੇਵਲ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ

What is the role of early screening in the identification of Children with special needs?

- (a) To provide intervention until later grades
- (b) To provide immediate support and intervention
- (c) To exclude Children with special needs from educational settings
- (d) To determine academic achievement only

105. शैक्षिक संदर्भ में, दिव्यांग बच्चों का आकलन करने का प्राथमिक उद्देश्य क्या है?

- (a) छात्रों को चिन्हित करना और उन्हें निर्दिष्ट करना
- (b) उनकी बुद्धिमत्ति (IQ) निर्धारित करना
- (c) अनुदेशात्मक योजना और समर्थन का मार्गदर्शन करना
- (d) उन्हें मुख्यधारा की कक्षाओं से अलग करना

ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦਿਵਯਾਂਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ?

- (a) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲੇਬਲ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਨਾ
- (b) ਉਹਨਾਂ ਦੀ intelligence quotient (IQ) ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ
- (c) ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ
- (d) ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਕਲਾਸਰੂਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨਾ

What is the primary purpose of assessing Children with special need, educational context?

- (a) To label and stigmatize students
- (b) To determine their intelligence quotient (IQ)
- (c) To guide instructional planning and support
- (d) To segregate them from mainstream classrooms

106. दिव्यांग बच्चों की पहचान में बहुविषयक दृष्टिकोण क्यों महत्वपूर्ण है?

- (a) मूल्यांकन प्रक्रिया को सरल बनाने हेतु
- (b) विभिन्न पेशेवरों के दृष्टिकोणों को बाहर करने हेतु
- (c) विविध अंतर्दृष्टि और विशेषज्ञता इकट्ठा करने हेतु
- (d) बच्चों की जरूरतों पर विचार किए बिना उन्हें लेबल करने हेतु

ਦਿਵਯਾਂਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਪਹੁੰਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਿਉਂ ਹੈ?

- (a) ਮੁਲਾਂਕਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਰਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ
- (b) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ
- (c) ਵਿਭਿੰਨ ਸੂਝ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ
- (d) ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾਂ ਲੇਬਲ ਲਗਾਉਣਾ

Why is a multidisciplinary approach important in the identification of Child with special need?

- (a) To simplify the assessment process
- (b) To exclude the perspectives of different professionals
- (c) To gather diverse insights and expertise
- (d) To label children without considering their needs

107. NEP 2020 के अनुसार स्कूलों में अनुशंसित शिक्षक-छात्र अनुपात क्या है?

NEP 2020 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਧਿਆਪਕ-ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਨੁਪਾਤ ਕੀ ਹੈ?

What is the recommended teacher-student ratio in schools according to NEP 2020?

- (a) 1 : 30
- (b) 1 : 40
- (c) 1 : 20
- (d) 1 : 50

108. NEP 2020 शिक्षाशास्त्र में बदलाव की वकालत कैसे करती है?

- (a) पारंपरिक शिक्षण दृष्टिकोण को प्रोत्साहित करके
- (b) स्मरण-आधारित शिक्षा को बढ़ावा देकर
- (c) अनुभवਾत्मक और आलोचनात्मक सोच-आधारित शिक्षा पर जोर देकर
- (d) सीखने की प्रक्रिया में छात्रों की व्यस्तता को खत्म करके

NEP 2020 ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- (a) ਰਵਾਇਤੀ ਅਧਿਆਪਨ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ
- (b) ਯਾਦ-ਅਧਾਰਿਤ ਸਿਖਲਾਈ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ
- (c) ਅਨੁਭਵੀ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ-ਅਧਾਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ
- (d) ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ

How does NEP 2020 advocate for a shift in pedagogy?

- (a) By encouraging traditional teaching approach
- (b) By promoting memorization-based learning
- (c) By emphasizing experiential and critical thinking-based learning
- (d) By eliminating student engagement in the learning process

109. सामाजिक शिक्षण सिद्धांत, अवलोकनात्मक शिक्षा पर जोर देना, संबंधित है

- (a) बी० एफ० स्किनर से
- (b) अल्बर्ट बंडुरा से
- (c) जीन पियाजे से
- (d) एरिक एरिकसन से

ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਧਾਂਤ, ਨਿਰੀਖਣ ਸਿੱਖਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ

- (a) ਬੀ.ਐਫ. ਸਕਿਨਰ
- (b) ਅਲਬਰਟ ਬੈਂਡੂਰਾ
- (c) ਜੀਨ ਪਾਈਗੇਟ
- (d) ਏਰਿਕ ਏਰਿਕਸਨ

The social learning theory, emphasizing observational learning is associated with

- (a) B. F. Skinner
- (b) Albert Bandura
- (c) Jean Piaget
- (d) Erik Erikson

110. ਕਿਸ ਮਨੋਵੈਜ਼ਾਨਿਕ ਨੇ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਆਰ ਆਰਮ-ਬੋਧ ਪਰ ਜੋਰ ਦੇਂਦੇ ਹੁਏ *On Becoming a Person* ਲਿਖਾ ਹੈ?

- (a) ਵਿਕਟਰ ਫ਼ਰੈਂਕਲ
- (b) ਬੀ. ਐਫ. ਸਕਿਨਰ
- (c) ਅਬਰਾਹਮ ਮਾਸਲੋ
- (d) ਕਾਰਲ ਰੋਜ਼ਰਸ

ਕਿਸ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ *On Becoming a Person* ਲਿਖਿਆ?

- (a) ਵਿਕਟਰ ਫ਼ਰੈਂਕਲ
- (b) ਬੀ.ਐਫ.ਸਕਿਨਰ
- (c) ਅਬਰਾਹਮ ਮਾਸਲੋ
- (d) ਕਾਰਲ ਰੋਜ਼ਰਸ

Which psychologist authored *On Becoming a Person*, emphasizing humanistic psychology and self-actualization?

- (a) Viktor Frankl
- (b) B. F. Skinner
- (c) Abraham Maslow
- (d) Carl Rogers

111. समावेशी शिक्षा के मूल्यांकन प्रक्रिया में माता-पिता और देखभाल करने वालों को शामिल करने का क्या महत्व है?

- (a) शिक्षकों के लिए कार्यभार बढ़ाना
- (b) परिवारों के दृष्टिकोणों को बाहर करना
- (c) छात्रों की ताकत और चुनौतियों के बारे में सहयोग और समझ को बढ़ाना
- (d) शिक्षा में माता-पिता की भागीदारी को हतोत्साहित करना

ਸ਼ਾਮਲਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?

- (a) ਸਿੱਖਿਅਕਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਦਾ ਬੋਝ ਵਧਾਉਣ ਲਈ
- (b) ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ
- (c) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸਮਝ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ
- (d) ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਠਿਰਾਸ਼ ਕਰਨਾ

What is the significance of involving parents and caregivers in the evaluation process of inclusive education?

- (a) To increase the workload for educators
- (b) To exclude the perspectives of families
- (c) To enhance collaboration and understanding of students' strengths and challenges
- (d) To discourage parental involvement in education

112. 2006 में, विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) ने कार्यप्रणाली, विकलांगता और स्वास्थ्य का अंतर्राष्ट्रीय वर्गीकरण (ICF) पेश किया। ICF का प्राथमिक फोकस क्या है?

- (a) चिकित्सीय स्थितियों का वर्गीकरण करना
- (b) विकलांगता के सामाजिक मॉडल पर जोर देना
- (c) बहिष्करणीय प्रथाओं को बढ़ावा देना
- (d) पर्यावरणीय कारकों की उपेक्षा करना

2006 ਵਿੱਚ, ਵਰਲਡ ਹੈਲਥ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (WHO) ਨੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ, ਅਧਿਗਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ (ICF) ਦਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਰਗੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ICF ਦਾ ਮੁੱਖ ਫੋਕਸ ਕੀ ਹੈ?

- (a) ਮੈਡੀਕਲ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ
- (b) ਅਧਿਗਤਾ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਡਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ
- (c) ਬੇਦਖਲੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ
- (d) ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ

In 2006, the World Health Organization (WHO) introduced the International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF). What is the primary focus of ICF?

- (a) Classifying medical conditions
- (b) Emphasizing a social model of disability
- (c) Promoting exclusionary practices
- (d) Disregarding environmental factors

113. भारत में कौन-सा राष्ट्रीय संस्थान, शिक्षा और पुनर्वास के माध्यम से बौद्धिक विकलांग व्यक्तियों को सशक्त बनाने पर ध्यान केंद्रित करता है?

- (a) राष्ट्रीय बहुविकलांग व्यक्तियों के लिए सशक्तिकरण संस्थान (NIEPMD)
- (b) मानसिक रूप से विकलांगों के लिए राष्ट्रीय संस्थान (NIMH)
- (c) नेशनल इंस्टीट्यूट ऑफ स्पीच ऐंड हियरिंग (NISH)
- (d) नेशनल इंस्टीट्यूट फॉर द ऑर्थोपेडिकली हैंडीकेपड (NIOH)

भारत में कौन-सा राष्ट्रीय संस्थान, शिक्षा और पुनर्वास के माध्यम से बौद्धिक असमर्थता वाले व्यक्तियों को सशक्त बनाने पर ध्यान केंद्रित करता है?

- (a) बहु-असमर्थता वाले व्यक्तियों के लिए सशक्तिकरण संस्थान (NIEPMD)
- (b) मानसिक रूप से विकलांगों के लिए राष्ट्रीय संस्थान (NIMH)
- (c) नेशनल इंस्टीट्यूट ऑफ स्पीच ऐंड हियरिंग (NISH)
- (d) नेशनल इंस्टीट्यूट फॉर द ऑर्थोपेडिकली हैंडीकेपड (NIOH)

Which National Institute in India focuses on empowering persons with intellectual disabilities through education and rehabilitation?

- (a) National Institute for Empowerment of Persons with Multiple Disabilities (NIEPMD)
- (b) National Institute for the Mentally Handicapped (NIMH)
- (c) National Institute of Speech and Hearing (NISH)
- (d) National Institute for the Orthopaedically Handicapped (NIOH)

114. ਫਿਲਮ 'ਮਾਈ ਨੇਮ ਇਜ਼ ਖਾਨ' ਏਕ ਵਿਅਕਤਿ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਆਨੇ ਵਾਲੀ ਕਿਨ ਚੁਨੌਤੀਯੋਂ ਕੋ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਤੀ ਹੈ?

- (a) ਬੌਢਿਕ ਅਕਸ਼ਮਤਾਏਂ
- (b) ਔਟਿਜ਼ਮ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਵਿਕਾਰ
- (c) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬਾਧਿਯਤਾ
- (d) ਸ਼ਰਵਣ ਬਾਧਿਯਤਾ

ਫਿਲਮ 'ਮਾਈ ਨੇਮ ਇਜ਼ ਖਾਨ' ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ

- (a) ਬੌਧਿਕ ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ
- (b) ਔਟਿਜ਼ਮ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਡਿਸਆਰਡਰ
- (c) ਵਿਜ਼ੁਅਲ ਕਮਜ਼ੋਰੀ
- (d) ਸੁਣਨ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ

The film 'My Name Is Khan' addresses the challenges faced by an individual with

- (a) intellectual disabilities
- (b) autism spectrum disorder
- (c) visual impairment
- (d) hearing impairment

115. RTE ਅਧਿਨਿਯਮ ਕੇ ਸੰਦਰਭ ਮੇਂ, 'ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ' (SSA) ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਕਿਆ ਅਰਥ ਹੈ?

- (a) ਏਕ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀਯ ਛਾਤ੍ਰਵ੍ਰਿਤਿ ਕਾਰਯਕ੍ਰਮ
- (b) ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਕੋ ਸਾਰਵਭੌਮਿਕ ਬਨਾਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਏਕ ਪ੍ਰਮੁਖ ਕਾਰਯਕ੍ਰਮ
- (c) ਏਕ ਸਿੱਖਿਕ ਪ੍ਰਸਿੱਖਿਯਣ ਪਹਲ
- (d) ਏਕ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾ

(RTE) ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ 'ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ' (SSA) ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

- (a) ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- (b) ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- (c) ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਖਲਾਈ ਪਹਿਲ
- (d) ਇੱਕ ਵੋਕੇਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੀਮਾਂ

What does the term 'Sarva Shiksha Abhiyan' (SSA) refer to in the context of the RTE Act?

- (a) A national scholarship program
- (b) A flagship program for universalizing elementary education
- (c) A teacher training initiative
- (d) A vocational education scheme

116. "अंधापन लोगों को चीजों से अलग करता है, बहरापन लोगों को लोगों से अलग करता है", किसने कहा था?

- (a) सुश्री ऐनी सुलिवन
- (b) सुश्री मिशेल
- (c) सुश्री हेलेन केलर
- (d) सुश्री लौरा ब्रिजमैन

"अंधापन लोगों को चीजों से अलग करता है, बहरापन लोगों को लोगों से अलग करता है," किसने कहा था?

- (a) श्रीमती ऐन सुलिवान
- (b) श्रीमती मिशेल
- (c) श्रीमती हेलेन केलर
- (d) श्रीमती लौरा ब्रिजमैन

Who quoted, "Blindness separates people from things, deafness separates people from people"?

- (a) Ms. Anne Sullivan
- (b) Ms. Michel
- (c) Ms. Helen Keller
- (d) Ms. Laura Bridgman

117. निम्नलिखित में से कौन-सी, एक विशेष शिक्षा परामर्शदाता की प्रमुख भूमिका है?

- (a) विशेष रूप से शैक्षणिक उपलब्धि पर ध्यान केंद्रित करना
- (b) छात्रों की भावनात्मक स्वास्थ्य को अनदेखा करना
- (c) व्यक्तिगत योजनाएँ बनाने के लिए शिक्षकों, अभिभावकों और छात्रों के साथ सहयोग करना
- (d) कक्षा में समावेशी प्रथाओं से बचना

Which of the following is a key role of a special education counsellor?

- (a) Exclusively focusing on academic achievement
- (b) Ignoring the emotional well-being of students
- (c) Collaborating with teachers, parents and students to create individualized plans
- (d) Avoiding inclusive practices in the classroom

Which of the following is a key role of a special education counsellor?

- (a) Exclusively focusing on academic achievement
- (b) Ignoring the emotional well-being of students
- (c) Collaborating with teachers, parents and students to create individualized plans
- (d) Avoiding inclusive practices in the classroom

D

118. विशेष आवश्यकता वाले बच्चों के लिए मार्गदर्शन और परामर्श प्रक्रिया में माता-पिता या देखभाल करने वालों को शामिल करने का क्या महत्व है?

- (a) अपने बच्चे की स्थिति के लिए माता-पिता को दोषी ठहराना
- (b) माता-पिता को शैक्षिक यात्रा से बाहर करना
- (c) सहयोग और समर्थन के लिए समग्र दृष्टिकोण को बढ़ावा देना
- (d) शिक्षा में माता-पिता की भागीदारी को हतोत्साहित करना

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?

- (a) ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ
- (b) ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ
- (c) ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸਮਰਥਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ
- (d) ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨਾ

What is the significance of involving parents or caregivers in the guidance and counselling process for children with special needs?

- (a) To blame parents for their child's condition
- (b) To exclude parents from the educational journey
- (c) To foster collaboration and a holistic approach to support
- (d) To discourage parental involvement in education

119. 'Menarche' शब्द का तात्पर्य है

- (a) लड़कों में यौवन की शुरुआत
- (b) लड़कियों में यौवन की शुरुआत
- (c) लड़कों में माध्यमिक यौन विशेषताओं का विकास
- (d) लड़कियों में माध्यमिक यौन विशेषताओं का विकास

'Menarche' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

- (a) ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ
- (b) ਕੁੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ
- (c) ਮੁੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਜਿਨਸੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ
- (d) ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਜਿਨਸੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ

The term 'menarche' refers to

- (a) the onset of puberty in boys
- (b) the onset of puberty in girls
- (c) the development of secondary sexual characteristics in boys
- (d) the development of secondary sexual characteristics in girls

120. ਅਲਬਰਟ ਬੰਡੂਰਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਾਮਾਜਿਕ ਸੰਜ਼ਾਨਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ ਮੇਂ, ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਮੇਂ ਸੇ ਕੌਨ-ਸੀ ਏਕ ਪ੍ਰਮੁਖ ਅਵਧਾਰਨਾ ਹੈ?

- (a) ਓਡਿਪਸ ਕੌਂਪਲੇਕਸ
- (b) ਸਾਮੂਹਿਕ ਅਚੇਤਨ
- (c) ਪਾਰਸਪਰਿਕ ਨਿਯਤਿਵਾਦ
- (d) ਈਲੈਕਟ੍ਰਾ ਕੌਂਪਲੇਕਸ

ਅਲਬਰਟ ਬੰਡੂਰਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਾਮਾਜਿਕ ਬੋਧਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਸੰਕਲਪ ਹੈ?

- (a) ਓਡੀਪਮ ਕੰਪਲੈਕਸ
- (b) ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਅਨਕੌਂਸ਼ਸਨੈਮ (Collective unconscious)
- (c) ਪਰਸਪਰ ਨਿਰਣਾਇਕਤਾ (Reciprocal determinism)
- (d) ਇਲੈਕਟ੍ਰਾ ਕੰਪਲੈਕਸ

Which of the following is a key concept in Albert Bandura's social cognitive theory of development?

- (a) Oedipus complex
- (b) Collective unconscious
- (c) Reciprocal determinism
- (d) Electra complex

121. ਮਾਸਲੋ ਦੀ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾਓਂ ਦੇ ਪਦਾਨੁਕ੍ਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੀ ਵਿਅਕਤਿ ਕੋ ਉਚ-ਸ਼ਤਰੀਯ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾਓਂ ਕੀ ਓਰ ਫਢੇ ਸੇ ਪਹਲੇ, ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਮੇਂ ਸੇ ਕੌਨ-ਸੀ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਪੂਰੀ ਹੋਨੀ ਚਾਹਿਏ?

- (a) ਸਮਮਾਨ ਕੀ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾਏਂ
- (b) ਆਤਮ-ਬੋਧ ਕੀ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾਏਂ
- (c) ਸੁਰਕਸ਼ਾ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾਏਂ
- (d) ਘਰ ਓਰ ਅਪਨੇਪਨ ਕੀ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾਏਂ

ਮਾਸਲੋ (Maslow) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਉੱਚ-ਪੱਧਰੀ ਲੋੜਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ?

- (a) ਆਦਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ
- (b) ਸਵੈ-ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ
- (c) ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੋੜਾਂ
- (d) ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ

According to Maslow's hierarchy of needs, which of the following needs must be satisfied before an individual can move on to higher-level needs?

- (a) Esteem needs
- (b) Self-actualization needs
- (c) Safety needs
- (d) Love and belongingness needs

122. वह प्रक्रिया, जिसके द्वारा व्यक्ति अपनी संस्कृति के मूल्यों, विश्वासों और मानदंडों को सीखते हैं और आत्मसात करते हैं, कहलाती है

- (a) समाजीकरण
- (b) आत्मसात्करण
- (c) संस्कृतिकरण
- (d) भेदभाव

ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਦੇ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

- (a) ਸਮਾਜੀਕਰਨ
- (b) ਸਮਾਈ
- (c) ਸੰਗ੍ਰਹਿ
- (d) ਅੰਤਰ

The process by which individuals learn and internalize the values, beliefs and norms of their culture is referred to as

- (a) socialization
- (b) assimilation
- (c) acculturation
- (d) differentiation

123. 'Identity diffusion' की अवधारणा का तात्पर्य है

- (a) पहचान और उद्देश्य की एक मजबूत भावना
- (b) एक पहचान के प्रति प्रतिबद्धता की कमी और अन्वेषण की कमी
- (c) किशोरावस्था के दौरान पहचान का संकट
- (d) घनिष्ठ संबंध बनाने में असमर्थता

'Identity diffusion' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

- (a) ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਭਾਵਨਾ
- (b) ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦੀ ਘਾਟ
- (c) ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਸੰਕਟ
- (d) ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ

The concept of 'identity diffusion' refers to

- (a) a strong sense of identity and purpose
- (b) a lack of commitment to an identity and a lack of exploration
- (c) an identity crisis during adolescence
- (d) the inability to form close relationships

124. कौन-सा चिकित्सीय दृष्टिकोण एक ऐसा वातावरण बनाने के महत्व पर जोर देता है, जो व्यक्ति की अद्वितीय आवश्यकताओं और क्षमताओं का समर्थन करता है?

- (a) संज्ञानात्मक-व्यवहार थेरेपी
- (b) व्यक्ति-केंद्रित चिकित्सा
- (c) व्यावहारिक व्यवहार विश्लेषण
- (d) प्ले थेरेपी

ਕਿਹੜੀ ਉਪਚਾਰਕ ਪਹੁੰਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- (a) ਬੋਧਾਤਮਕ-ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਥੈਰੇਪੀ
- (b) ਵਿਅਕਤੀ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਥੈਰੇਪੀ
- (c) ਲਾਗੂ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
- (d) ਪਲੇ ਥੈਰੇਪੀ

Which therapeutic approach emphasizes the importance of creating an environment that supports the individual's unique needs and abilities?

- (a) Cognitive-behavioural therapy
- (b) Person-centered therapy
- (c) Applied behaviour analysis
- (d) Play therapy

125. संचार विकार वाले बच्चों के लिए वाक्-भाषा चिकित्सा का प्राथमिक फोकस क्या है?

- (a) शैक्षणिक उपलब्धि
- (b) सामाजिक एकीकरण
- (c) कलात्मक अभिव्यक्ति
- (d) संचार कौशल को बढ़ाना

ਸੰਚਾਰ ਵਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸਪੀਚ-ਲੈਂਗੁਏਜ ਥੈਰੇਪੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਫੋਕਸ ਕੀ ਹੈ ?

- (a) ਅਕਾਦਮਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
- (b) ਸਮਾਜਿਕ ਏਕੀਕਰਨ
- (c) ਕਲਾਤਮਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ
- (d) ਸੰਚਾਰ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ

What is the primary focus of speech-language therapy for children with communication disorder?

- (a) Academic achievement
- (b) Social integration
- (c) Artistic expression
- (d) Enhancing communication skills

126. 'ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੁਦ੍ਰਵੀਕਰਣ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਆਪ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ?

- (a) ਅਵਾਂਛਨੀਯ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਦਾ ਪਰਿਚਯ ਕਰਨਾ
- (b) ਸਾਰੇ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ
- (c) ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ
- (d) ਚੁਨੌਤੀਪੂਰਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨਾ

ਤੁਸੀਂ 'ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ' (positive reinforcement) ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ?

- (a) ਅਣਚਾਹੇ ਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਨਤੀਜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ
- (b) ਸਾਰੇ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ
- (c) ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦੇਣਾ
- (d) ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਪਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰਨਾ

What do you understand by the term 'positive reinforcement'?

- (a) Introducing negative consequences for undesirable behaviour
- (b) Ignoring all behaviours
- (c) Rewarding positive behaviours to increase their likelihood
- (d) Isolating the child during challenging moments

127. सहयोगात्मक समस्या-समाधान, बातचीत और संघर्ष समाधान ऐसे कौशल हैं, जिन्हें प्रायः _____ में लक्षित किया जाता है।

- (a) व्यावसायिक चिकित्सा
- (b) वाक्-भाषा चिकित्सा
- (c) सामाजिक कौशल प्रशिक्षण
- (d) व्यवहार संशोधन

ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਮੱਸਿਆ-ਹੱਲ, ਗੱਲਬਾਤ, ਅਤੇ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਹੱਲ ਅਜਿਹੇ ਹੁਨਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

- (a) ਆਕੁਪੇਸ਼ਨਲ ਥੈਰੇਪੀ
- (b) ਸਪੀਚ-ਲੈਂਗਵੇਜ ਥੈਰੇਪੀ
- (c) ਸਮਾਜਿਕ ਹੁਨਰ ਸਿਖਲਾਈ
- (d) ਵਿਵਹਾਰ ਸੋਧ

Collaborative problem-solving, negotiation and conflict resolution are skills often targeted in

- (a) occupational therapy
- (b) speech-language therapy
- (c) social skills training
- (d) behaviour modification

128. विशेष आवश्यकता वाले बच्चों की सहायता में सहायक प्रौद्योगिकी का उद्देश्य क्या है?

- (a) मानव संपर्क को प्रतिस्थापित करना
- (b) बच्चे की स्वतंत्रता को सीमित करना
- (c) संचार, गतिशीलता या सीखने को बढ़ाना
- (d) रचनात्मकता और नवीनता को हतोत्साहित करना

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ?

- (a) ਮਨੁੱਖੀ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ
- (b) ਬੱਚੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ
- (c) ਸੰਚਾਰ, ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ, ਜਾਂ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ
- (d) ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਨਵੀਨਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨਾ

What is the purpose of assistive technology in supporting children with special needs?

- (a) To replace human interaction
- (b) To limit the child's independence
- (c) To enhance communication, mobility or learning
- (d) To discourage creativity and innovation

129. निम्नलिखित में से कौन-सा NCF द्वारा अनुशंसित नहीं है?

- (a) त्रिभाषा सूत्र
- (b) अंग्रेजी में प्राथमिक शिक्षा
- (c) भाषा दक्षता आधारित प्रदर्शन मूल्यांकन
- (d) अंग्रेजी और बहुभाषी शिक्षा

हेठां दिठे विठे किहडा NCF दुआरा सिढारस नहीं कीडा गिआ है?

- (a) तिंन भासावां दा ढारमुला
- (b) पूादिमरी सिंधिआ अंगरेजी विंच
- (c) भासा दी मुहारत अषारत पूदरसन मुलांकन
- (d) अंगरेजी अडे बहु-भासाई सिंधिआ

Which of the following is **not** recommended by NCF?

- (a) Three language formula
- (b) Primary education in English
- (c) Language proficiency based performance assessment
- (d) English and multilingual education

130. शिक्षण प्रभावशीलता का मूल्यांकन किसके संदर्भ में किया जाना चाहिए?

- (a) पाठ्यक्रम कवरेज
- (b) छात्रों की रुचि
- (c) छात्रों के सीखने के परिणाम
- (d) कक्षा में शिक्षण सहायक सामग्रियों का उपयोग

अधिआपन दी पूढावशीलता दे रूप विंच मुलांकन कीडा जाणा चाहीदा है

- (a) कौरस कवरेज
- (b) विदिआरबीआं दी दिलचसपी
- (c) विदिआरबीआं दे सिंधे दे नतीजे
- (d) कलासरुम विंच अधिआपन साधनां दी ढरते

Teaching effectiveness must be assessed in terms of

- (a) course coverage
- (b) students' interest
- (c) learning outcomes of students
- (d) use of teaching aids in the classroom

131. शिक्षण के निम्नलिखित चरणों को तार्किक क्रम में व्यवस्थित करें।

- (i) शिक्षार्थी का निदान
- (ii) लक्ष्य और सामग्री तय करना
- (iii) क्रियाएँ और प्रतिक्रियाएँ
- (iv) शिक्षण के प्रति प्रतिक्रिया
- (v) रणनीति के बारे में निर्णय
- (vi) उपयुक्त परीक्षण उपकरण

ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪੜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰੋ।

- (i) ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦਾ ਨਿਦਾਨ (Diagnosis)
- (ii) ਟੀਚਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਫਿਕਸ ਕਰਨਾ
- (iii) ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ
- (iv) ਅਧਿਆਪਨ ਲਈ ਫੀਡਬੈਕ
- (v) ਰਣਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ
- (vi) ਉਚਿਤ ਟੈਸਟਿੰਗ ਯੰਤਰ

Arrange the following steps of teaching in a logical order.

- (i) Diagnosis of the learner
- (ii) Fixing goals and content
- (iii) Actions and Reactions
- (iv) Feedback to teaching
- (v) Decision about the strategy
- (vi) Appropriate testing devices

Code (ਕੂਟ) (ਕੋਡ)

- (a) (iii), (i), (iv), (ii), (v), (vi)
- (b) (ii), (v), (i), (iii), (vi), (iv)
- (c) (ii), (i), (v), (vi), (iv), (iii)
- (d) (i), (v), (vi), (ii), (iii), (iv)

132. रचनात्मक मूल्यांकन का उद्देश्य है

- (a) छात्रों के सीखने के परिणाम को ग्रेड करना
- (b) छात्रों के सीखने के प्रदर्शन में तेजी लाना
- (c) छात्रों के प्रदर्शन ग्राफ की जाँच करना
- (d) शिक्षक प्रभावशीलता पर प्रतिक्रिया प्रदान करना

रचनात्मक मूल्यांकन का उद्देश्य है

- (a) ग्रेड विद्यार्थियों के सीखने के नतीजे
- (b) विद्यार्थियों के सीखने के प्रदर्शन में तेजी लाना
- (c) विद्यार्थियों के प्रदर्शन ग्राफ की जाँच करना
- (d) अध्यापक की प्रभावशीलता पर प्रतिक्रिया प्रदान करना

The objective of formative evaluation is to

- (a) grade students' learning outcomes
- (b) accelerate students' learning performance
- (c) check students' performance graph
- (d) provide feedback on teacher effectiveness

133. ऑडिओ-विजुअल किस प्रकार का शिक्षण उपकरण है?

- (a) प्रोजेक्टर
- (b) रेडियो
- (c) फिल्म स्ट्रिप्स
- (d) उपर्युक्त सभी

आडिओ-विजुअल किस विधायक साधन है?

- (a) प्रोजेक्टर
- (b) रेडियो
- (c) फिल्म स्ट्रिप्स
- (d) उपरोक्त सभी

Which kind of instructional tool is audio-visual?

- (a) Projector
- (b) Radio
- (c) Film strips
- (d) All of the above

134. निम्नलिखित में से कौन-सा, एक वेब ब्राउज़र नहीं है?

- (a) Firefox
- (b) Facebook
- (c) Chrome
- (d) Safari

ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- (a) Firefox
- (b) Facebook
- (c) Chrome
- (d) Safari

Which one of the following is **not** a web browser?

- (a) Firefox
- (b) Facebook
- (c) Chrome
- (d) Safari

135. शिक्षण, कंडीशनिंग और प्रशिक्षण से इस मायने में भिन्न है क्योंकि यह _____ को बढ़ावा देता है।

- (a) अनुशासित अभ्यास
- (b) आलोचनात्मक सोच
- (c) स्थिर संगति
- (d) तथ्यों पर महारत

ਅਧਿਆਪਨ, ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ

- (a) ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਮਸ਼ਕ (drill)
- (b) ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ
- (c) ਸਥਿਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ
- (d) ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ

Teaching is different from conditioning and training because it fosters

- (a) disciplined drill
- (b) critical thinking
- (c) steady association
- (d) mastery of facts

136. व्यक्तिपरक कल्याण प्राप्त करने और छात्रों को प्रेरित और प्रोत्साहित करने में प्रभावी बनने के लिए, एक शिक्षक के निम्नलिखित में से किन बौद्धिक गुणों को विकसित किया जाना चाहिए?

- (a) संज्ञानात्मक बुद्धि से संबंधित
- (b) भावनात्मक बुद्धिमत्ता से संबंधित
- (c) सामाजिक बुद्धिमत्ता से संबंधित
- (d) आध्यात्मिक बुद्धि संबंधित

विਅਕਤੀਗਤ ਤੰਦਰੁਸਤੀ (subjective well-being) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬੌਧਿਕ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਿਕਾਸਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

- (a) ਬੌਧਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ
- (b) ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ
- (c) ਸਾਮਾਜਿਕ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ
- (d) ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ

Which of the following intellectual qualities of a teacher must be developed in order to achieve subjective well-being and become effective in inspiring and motivating students?

- (a) Cognitive intelligence related
- (b) Emotional intelligence related
- (c) Social intelligence related
- (d) Spiritual intelligence related

137. DIKSHA (Digital Infrastructure for Knowledge Sharing) _____ द्वारा शुरू किया गया एक राष्ट्रीय स्कूल शिक्षा मंच है।

DIKSHA (Digital Infrastructure for Knowledge Sharing) _____ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਹੈ।

DIKSHA (Digital Infrastructure for Knowledge Sharing) is a national school education platform launched by

- (a) NCERT
- (b) IGNOU
- (c) NIOS
- (d) AICTE

138. स्वयं प्रभा _____ चैनलों का एक सेट है।

ਸਵੈਮ ਪ੍ਰਭਾ _____ ਚੈਨਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ।

Swayam Prabha is a set of _____ channels.

- (a) 4 DTH
- (b) 5 DTH
- (c) 6 DTH
- (d) 7 DTH

139. निम्नलिखित में से कौन-सी, वयस्क शिक्षार्थी की विशेषता नहीं है?

- (a) परिणामोन्मुखी
- (b) भविष्य उन्मुख
- (c) स्व-निर्देशित
- (d) समस्या केन्द्रित

ਬਾਲਗ ਸਿਖਿਆਰਥੀ (adult learner) ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ?

- (a) ਨਤੀਜਾ ਮੁਖੀ
- (b) ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ
- (c) ਸਵੈ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ
- (d) ਸਮੱਸਿਆ ਕੇਂਦਰਿਤ

Which of the following is **not** the feature of adult learner?

- (a) Result oriented
- (b) Future oriented
- (c) Self-directed
- (d) Problem centered

140. निम्नलिखित में से कौन, एक अच्छे शिक्षक का लक्षण नहीं है?

- (a) वर्ग में अधिनायकवादी
- (b) न्याय में विश्वास रखता है
- (c) सकारात्मक दृष्टिकोण रखता है
- (d) वह आजीवन शिक्षार्थी और स्वयं को अद्यतन करता रहता है

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- (a) ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ
- (b) ਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
- (c) ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਰਵੱਈਆ
- (d) ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਡੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

Which of the following is **not** a characteristic of a good teacher?

- (a) Authoritarian in class
- (b) Believes in justice
- (c) Has a positive attitude
- (d) A lifelong learner and keeps on updating himself

141. निम्नलिखित में कौन-सा/से शिक्षण का सिद्धांत नहीं है/हैं?

दिए गए कोड में से चयन करके सही उत्तर बताएं :

- (i) प्रेरणा का सिद्धांत
- (ii) गतिविधि का सिद्धांत (करके सीखना)
- (iii) रुचि का सिद्धांत
- (iv) अनिश्चित लक्ष्य का सिद्धांत

- (a) (i) एवं (iii)
- (b) (ii) एवं (iii)
- (c) (i), (ii), (iii) एवं (iv)
- (d) केवल (iv)

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਅਧਿਆਪਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਦਿੱਤੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਣ ਕੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦੱਸੋ :

- (i) ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
- (ii) ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ (ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਣਾ)
- (iii) ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
- (iv) ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

- (a) (i) ਅਤੇ (iii)
- (b) (ii) ਅਤੇ (iii)
- (c) (i), (ii), (iii) ਅਤੇ (iv)
- (d) ਸਿਰਫ (iv)

Which among the following is/are **not** principle(s) of teaching?

Indicate the **correct** answer by selecting from the given code.

- (i) Principle of motivation
- (ii) Principle of activity (learning by doing)
- (iii) Principle of interest
- (iv) Principle of indefinite aim

- (a) (i) and (iii)
- (b) (ii) and (iii)
- (c) (i), (ii), (iii) and (iv)
- (d) only (iv)

142. निम्नलिखित में से कौन-सा कारक, एक अच्छा सीखने का माहौल सम्मिलित कर सकता है?

- (a) संबंधित संदर्भ
- (b) परिचित संस्कृति
- (c) अच्छा भौतिक वातावरण
- (d) उपर्युक्त सभी

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

- (a) ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੰਦਰਭ
- (b) ਜਾਣੂ ਸਭਿਆਚਾਰ
- (c) ਚੰਗਾ ਭੌਤਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ
- (d) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

Which of the following factors can include a good learning environment?

- (a) Related context
- (b) Familiar culture
- (c) Good physical environment
- (d) All of the above

143. शिक्षण रणनीतियों का कौन-सा सेट सीखने को अधिकतम करने की सबसे अधिक संभावना रखता है?

- (a) व्याख्यान, चर्चा और संगोष्ठी पद्धति
- (b) इंटरैक्टिव चर्चाएं, नियोजित व्याख्यान और PowerPoint आधारित प्रस्तुतियां
- (c) इंटरैक्टिव व्याख्यान सत्रों के बाद चर्चा सत्र, विचार-मंथन और परियोजनाएं
- (d) व्याख्यान, प्रदर्शन और PowerPoint आधारित प्रस्तुतियाँ

ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

- (a) ਲੈਕਚਰ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਧੀ
- (b) ਇੰਟਰਐਕਟਿਵ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ, ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਲੈਕਚਰ ਅਤੇ PowerPoint ਆਧਾਰਿਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ
- (c) ਇੰਟਰਐਕਟਿਵ ਲੈਕਚਰ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਜ਼ ਸੈਸ਼ਨ, ਬ੍ਰੇਨਸਟਾਰਮਿੰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ
- (d) ਲੈਕਚਰ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ PowerPoint ਆਧਾਰਿਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

Which set of instructional strategies is most likely to maximise learning?

- (a) Lecture, discussions and seminar method
- (b) Interactive discussions, planned lectures and PowerPoint based presentations
- (c) Interactive lecture sessions followed by buzz sessions, brainstorming and projects
- (d) Lecture, demonstrations and PowerPoint based presentations

144. _____ सोच के बारे में सोचना हमारी अपनी सीखने की प्रक्रिया को विनियमित करने की हमारी अपनी क्षमता का प्रमुख घटक है।

- (a) ध्यानात्मक प्रक्रिया
- (b) अवधारणात्मक प्रक्रिया
- (c) मेटाकॉग्निशन
- (d) प्रतिधारण प्रक्रिया

_____ सोचने वाले सोचना साड़ी आपनी सिंखन दी प्रक्रिया नुं निजंरित करन दी साड़ी आपनी जोगता दा मुंख हिंसा है।

- (a) धिआन देन वाली प्रक्रिया
- (b) अनुभवदी प्रक्रिया
- (c) मेटाकॉग्नीशन
- (d) धारन दी प्रक्रिया

_____ thinking about thinking is a key component of our own ability to regulate our own learning process.

- (a) Attentional process
- (b) Perceptual process
- (c) Metacognition
- (d) Retentional process

145. _____ के सिवाय, सीखने की प्रक्रिया में समस्याओं के कारण निम्नलिखित कारणों से बच्चे कार्यों को पूरा करने में असमर्थ हो सकते हैं।

- (a) अनुक्रमण संबंधी समस्याएं
- (b) मनमानी
- (c) असूत समस्याएं
- (d) याददाशत की समस्या

सिंखन दी प्रक्रिया विंर समंसिआवां विंर बंरे सामल हं सकदे हन किउंकि हेठां दिंते नुं हंड के केंडी वी कंम पूरा ठहीं कर सकदा

- (a) उरतीब दीआं समंसिआवां
- (b) हंष-धैर
- (c) अैबसटरैकशन समंसिआवां
- (d) याददाशत दीआं समंसिआवां

Problems in the learning process can involve children unable to complete tasks because of the following *except*

- (a) sequencing problems
- (b) high handedness
- (c) abstract problems
- (d) memory problems

146. एक शिक्षक अपने छात्रों में संज्ञानात्मक कौशल को बढ़ावा देना चाहता है। इस प्रयोजन के लिए उसे निम्नलिखित में से किससे बचना चाहिए?

- (a) त्रुटियों के बिना चर्चा को खारिज करना
- (b) जो समझ में नहीं आता उसे पहचानना
- (c) उत्तरों के लिए सहज ज्ञान-युक्त भविष्यवाणियाँ करना
- (d) आत्म-प्रश्न करना और आत्म-परीक्षण करना

ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੋਧਾਤਮਕ ਹੁਨਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

- (a) ਬਿਨਾਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰੋ
- (b) ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਜੋ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ
- (c) ਜਵਾਬਾਂ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਕਰਨਾ
- (d) ਸਵੈ-ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਜਾਂਚ

A teacher wants to encourage cognitive skills among his students. Which of the following should be avoided by him for this purpose?

- (a) Dismiss errors without discussion
- (b) Identifying what doesn't make sense
- (c) Making intuitive predictions to answers
- (d) Self-questioning and self-testing

147. व्यक्तियों के पास जो ज्ञान होता है, उनकी अपनी सोच होती है और वे स्वयं कैसे सीखते हैं, _____ कहलाता है।

- (a) अनुभूति
- (b) मेटाकॉग्निशन
- (c) घोषणात्मक ज्ञान
- (d) प्रक्रियात्मक ज्ञान

D

ਗਿਆਨ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਖੁਦ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

- (a) ਬੋਧ
- (b) ਮੈਟਾਕੋਗਨੀਸ਼ਨ
- (c) ਘੋਸ਼ਣਾਤਮਕ ਗਿਆਨ
- (d) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਗਿਆਨ

Knowledge that individuals have, their own thinking and how they themselves learn is called

- (a) cognition
- (b) metacognition
- (c) declarative knowledge
- (d) procedural knowledge

148. निम्नलिखित में से कौन, ब्रूनर के संज्ञानात्मक विकास सिद्धांत में एक चरण नहीं है?

- (a) सक्रिय चरण
- (b) प्रतीकात्मक चरण
- (c) सहज चरण
- (d) प्रतिष्ठित चरण

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਬਰੂਨਰ ਦੇ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੜਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- (a) ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਪੜਾਅ
- (b) ਪ੍ਰਤੀਕ ਪੜਾਅ
- (c) ਅਨੁਭਵੀ ਪੜਾਅ
- (d) ਆਈਕਾਨਿਕ ਪੜਾਅ

Which of the following is **not** a stage in Bruner's cognitive development theory?

- (a) Active stage
- (b) Symbolic stage
- (c) Intuitive stage
- (d) Iconic stage

149. संज्ञानात्मक विकास और सीखने (पियागेट और वायगोत्स्की) के दो दृष्टिकोणों के आधार पर राष्ट्रीय पाठ्यक्रम ढांचा 2005 और शिक्षा का अधिकार अधिनियम, 2009 जैसे बदलाव लाने का प्रयास करते हैं। NCF और RTE एक बच्चे को _____ के रूप में देखते हैं।

- (a) ज्ञान का सक्रिय निर्माता
- (b) ज्ञान का निष्क्रिय निर्माता
- (c) पारस्परिक निर्माता
- (d) सहकारी निर्माता

ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਦੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ (ਪਾਈਗੇਟ ਅਤੇ ਵਿਗੋਟਸਕੀ) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਫਰੇਮਵਰਕ 2005 ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2009 ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। NCF ਅਤੇ RTE ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ

- (a) ਗਿਆਨ ਦਾ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਨਿਰਮਾਤਾ
- (b) ਗਿਆਨ ਦਾ ਪੈਸਿਵ ਕੰਸਟਰਕਟਰ
- (c) ਆਪਸੀ ਨਿਰਮਾਤਾ
- (d) ਸਹਿਕਾਰੀ ਨਿਰਮਾਤਾ

Based on two perspectives of cognitive development and learning (Piaget and Vygotsky) National Curriculum Framework 2005 and Right to Education Act, 2009 attempt to bring about such shifts. NCF and RTE visualise a child as a/an

- (a) active constructor of knowledge
- (b) passive constructor of knowledge
- (c) mutual constructor
- (d) cooperative constructor

150. ਚੌਮਸਕੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਦੀ ਜਨਮਜਾਤ ਕਸ਼ਮਤਾ ਹਮਾਰੀ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਮਾਨਵ ਜੈਵਿਕ ਵਿਰਾਸਤ ਕਾ ਪਰਿਣਾਮ ਹੈ, ਜਿਸੇ _____ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ।

ਚੌਮਸਕੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਪੈਦਾਇਸ਼ੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸਾਡੀ ਵਿਲੱਖਣ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

According to Chomsky, an innate capacity to acquire language is the result of our uniquely human biological inheritance, which is called

- (a) Language Adaptation Degree
- (b) Language Acquisition Device
- (c) Language Acceptance Desire
- (d) Language Acquire Domain